

UNIVERZITA KARLOVA
FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ
Orální historie – soudobé dějiny

Bc. Tomáš Novák

Horská služba v Beskydech ve vzpomínkách pamětníků

Diplomová práce

Praha 2022

Vedoucí práce: Mgr. Jana Wohlmuth Markupová, Ph.D.

Prohlašuji, že jsem práci vypracoval samostatně. Všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány. Práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 29. června 2022

Na tomto místě bych rád poděkoval vedoucí své práce Mgr. Janě Wohlmuth Markupové, Ph.D., za odborné vedení, cenné připomínky a velmi laskavý přístup. Dále děkuji všem narátorům, kteří mi věnovali svůj čas.

Abstrakt

Diplomová práce se zabývá historií Horské služby v Beskydech. Rámcově začleňuje její činnost do širší perspektivy historie záchrany v horském prostředí na našem území. Práce přináší vhled do osobního a pracovního života členů Horské služby a popisuje vzájemnou provázanost těchto rovin. Zkoumá subjektivní motivaci pro aktivní činnost v organizaci. Na základě vzpomínek pamětníků přibližuje nejvýznamnější změny v činnosti Horské služby, ke kterým během jejich působení došlo. Metodologicky vychází z metody orální historie. Narátoři byli vybráni tak, aby jejich výpovědi poskytly co nejkomplexnější pohled na zkoumanou problematiku. Jsou mezi nimi zastoupeni dobrovolní i profesionální členové z šesti okrsků oblasti Beskydy. Jejich vzpomínky pokrývají období od roku 1966 po současnost.

Klíčová slova: Horská služba, historie, pamětníci, Beskydy

Abstract

My thesis deals with the history of the Mountain Rescue in the Beskydy. Its activity is incorporated into a broader perspective of the history of the Mountain Rescue in the Czech Republic. The thesis brings insight into the personal and professional lives of mountain rescue workers and describes the mutual interconnection of these areas. It investigates the personal motivation for participating in the organisation's operation. Based on memories of witnesses from the era of their service, the research describes milestones in the operation of the Mountain Rescue. The main research method was oral history. Narrators were selected so that their depictions provided the most complex view of the problem analysed. They are represented by both the volunteers and professional members from six districts of the Beskydy region. Their memories cover the period since 1966 until the present day.

Keywords: Mountain Rescue Service, history, narrators, Beskydy

Obsah

ÚVOD	5
TEORETICKO-METODOLOGICKÁ ČÁST.....	7
VÝBĚR TÉMATU	7
REŠERŠE	7
VÝZKUMNÉ CÍLE	10
SKUPINA NARÁTORŮ	11
KONTAKTOVÁNÍ	13
PROSTŘEDÍ ROZHOVORŮ	14
PRŮBĚH ROZHOVORŮ.....	14
KOMPLIKACE ROZHOVORŮ	16
ETICKÉ ASPEKTY NAHRÁVÁNÍ, AUTORIZACE, COVID.....	17
ANALÝZA A INTERPRETACE.....	19
HISTORICKÝ VÝVOJ HORSKÉ SLUŽBY.....	21
ZALOŽENÍ HORSKÉ SLUŽBY V OBLASTI BESKYDY	28
SOUČASNÁ PODOBA HORSKÉ SLUŽBY V ČR	29
EMPIRICKÁ ČÁST	33
MOTIVACE PRO ČINNOST V HORSKÉ SLUŽBĚ.....	33
PROVÁZANOST OSOBNÍHO A PRACOVNÍHO ŽIVOTA U HORSKÉ SLUŽBY.....	46
VÝVOJ HORSKÉ SLUŽBY V BESKYDECH OČIMA NARÁTORŮ.....	60
PROCES PROFESIONALIZACE HORSKÉ SLUŽBY	68
ZÁVĚR.....	77
POUŽITÉ PRAMENY A LITERATURA	81

Úvod

Od dob, kdy do Krkonoš začalo směřovat větší množství lidí, zejména v souvislosti s rozvojem turistiky a lyžování, dochází ke krizovým situacím, které bez cizího zásahu nelze zvládnout. Postupné snahy různých dobrovolnických skupin o zajištění dostupné pomoci v horách vedly v roce 1935 ke vzniku jednotné záchranné organizace Horské služby (HS). Ta v průběhu času prošla jistým vývojem, ale principy a poslání, na kterých vznikla, jsou základem i dnešní, moderní organizace. Brzy se rozšířila do všech horských oblastí dnešní České republiky. V současnosti její členové každoročně poskytnou pomoc přibližně 10 000 zraněným či jinak postiženým osobám.¹

Horská služba v České republice zajišťuje záchrannou činnost v sedmi oblastech, které jsou geograficky vymezeny jednotlivými pohraničními pohořími. Ke zrodu myšlenky a později samotné organizace došlo v Krkonoších, které jsou pomyslným centrem Horské služby. Práce přibližuje činnost v jedné z oblastí, kam se myšlenka organizované záchrany v horách rozšířila později, a to v Beskydech.

Cílem není mapovat legislativně-strukturální proměny organizace ani konkrétní vývoj v oblasti techniky, materiálního zabezpečení či postupů záchrany. Horská služba je z velké části založena na práci dobrovolných členů. Současně má i své profesionální zaměstnance. Tím vzniká osobité sociální prostředí. Práce přibližuje jeho typické znaky a hlavní pozornost věnuje aspektům osobního a pracovního života členů Horské služby.

Pro výzkum jsem použil metodu orální historie. Z velké části tedy vycházím z informací získaných prostřednictvím rozhovorů s pamětníky. Ty jsem volil s ohledem na formu členství či příslušnost ke stanici, na které narátor sloužil. Cílem bylo proniknout do většího množství pracovních kolektivů utvořených právě kolem

---

¹ Výroční zpráva 2020 [online]. [Špindlerův Mlýn]: Horská služba, 2020 [cit. 2022-06-10]. Dostupné z: <https://www.horskaslužba.cz/data/web/vyrocnizprava-2020.pdf>. S. 6.

jednotlivých základen. Vzpomínky pamětníků pokrývají období od roku 1966 do současnosti.

Vlastní motivací pro výběr tématu pro mne byl vztah k horám a outdoorovým aktivitám. S členy Horských služeb jsem se nepřímou setkával v různých pohořích a vždy jsem k nim pocíval jistou úctu a obdiv. Chtěl jsem nahlédnout do prostředí jejich kolektivu a udělat si bližší představu o jeho charakteru. Jako výhodné pro výzkum v této oblasti pro mě bylo i předchozí vzdělání v oboru zdravotnický záchranář a následná krátká pracovní zkušenost ve zdravotnictví. Beskydy jsem vybral proto, že jsem v nich vyrůstal, jsou pro mě dobře dostupné a do dnešních dnů v nich rád trávím volný čas.

První část práce se zabývá metodologií, v níž uvádím stanovené výzkumné otázky a popisuji postup, na jehož základě jsem na ně hledal odpovědi. Přibližuji zde skupinu narátorů a zabývám se průběhem rozhovorů, obsahovou analýzou a interpretací závěrů, ke kterým jsem dospěl. Rovněž se zamýšlím nad etickými otázkami, které během výzkumu vyzvstaly v souvislosti s pandemií koronaviru Covid-19.

Následně stručně a rámcově přibližuji historii Horské služby v celorepublikovém kontextu, neboť ta je důležitá pro pochopení problematiky. Popisuji i vznik HS v oblasti Beskydy, neboť až k jejímu založení v roce 1951 se žádné mnou pořízené rozhovory nevztahují. Pro komplexnost uvádím i několik informací o současné podobě Horské služby v ČR.

Samotná výzkumná část je rozdělena do kapitol tak, aby přinášely ucelené odpovědi na konkrétní výzkumné otázky. Své interpretační závěry podkládám citacemi z pořízených rozhovorů. První kapitola pátrá po motivaci členů HS k činnosti, druhá hledá vzájemné interakce mezi osobním životem a službou v HS. Třetí kapitola zachycuje nejvýznamnější proměny, jež Horská služba prodělala v čase. Na tu navazuje poslední kapitola, jež se zabývá postupnou profesionalizací Horské služby.

V závěru pak stručně shrnuji výsledky práce.

Teoreticko-metodologická část

Výběr tématu

Proč jsem se rozhodl pro svou diplomovou práci zpracovávat téma týkající se Horské služby, jsem vysvětlil v úvodu. V této metodologické kapitole bych rád přiblížil, jakým způsobem jsem postupoval. Během posledního studia na Lékařské fakultě Ostravské univerzity jsem zpracovával téma o využitelnosti zdravotnického materiálu v podmínkách Horské služby a již v této práci jsem se seznámil s organizační strukturou a historickým vývojem HS. Pozornost jsem však věnoval celorepublikovému vývoji, nikoliv jednotlivým oblastem.²

Rešerše

Před započítím práce jsem vyhledal informační zdroje, které se k Horské službě vztahují. Především v poslední dekádě se objevuje větší množství kvalifikačních prací o HS. Většina z nich se zabývá záchranou v horách a využitelností HS v rámci integrovaného záchranného systému (IZS), přibližují tedy témata zdravotnická a související s krizovým řízením a plánováním. Ovšem i ty byly přínosné, neboť se zabývají částečně i historickým vývojem HS, ale také se dotýkají témat vztahujících se bezprostředně k jejím členům, tedy nepojednávají „pouze“ o organizačních a právních záležitostech HS.³

---

² NOVÁK, Tomáš. *Zdravotnický materiál a jeho využití v podmínkách Horské služby*. Ostrava, 2015. Bakalářská práce. Ostravská univerzita v Ostravě, Lékařská fakulta. Vedoucí práce PhDr. Sabina Psennerová, Ph.D.

³ ROČŇÁK, Luboš. *Činnost a kompetence Horské služby s návazností na zdravotnickou záchrannou službu*. Pardubice, 2012. Bakalářská práce. Univerzita Pardubice, Fakulta zdravotnických studií. Vedoucí práce Mgr. Jindra Holeková, Dis., S. 78.

Část prací pochází od studentů sportovních fakult a ty se věnují fyzickým nárokům na členy Horské služby.⁴ Z Fakulty tělesné výchovy a sportu Univerzity Karlovy pochází ale i práce zachycující čistě historické téma, a to disertace Aleše Fejfaru z roku 2019.⁵ Tento text je v současnosti asi nejucelenější odborné pojednání o historii HS u nás. Vychází ze široké pramenné základny, např. archivu Horské služby ve Špindlerově Mlýně či Okresního archivu v Trutnově. Z podobných zdrojů čerpala i kniha Františka Koláře *Červení andělé*.⁶ Ta rovněž zachycuje vývoj organizace od počátků až do současnosti (rok vydání 2016), věnuje se také popisu technických prostředků, které má HS k dispozici, a přibližuje vzpomínky na významné záchranné akce.

O začlenění Horské služby do integrovaného záchranného systému pojednává kniha *Integrovaný záchranný systém ČR na počátku 21. století*.⁷ Ta přibližuje celý jeho kontext fungování a přináší nám pohled na HS jako na profesionální záchrannou organizaci, která je v tomto systému schopna zastat roli plnohodnotného člena.

Samotná Horská služba vydává publikace vztahující se většinou k nějakému významnému výročí apod. Brožury týkající se oblasti Beskydy mi poskytly především množství cenných informací o jednotlivých členech daných okrsků. Rejstřík jmen s krátkými medailony o jejich přínosu beskydské HS, o letech, ve kterých aktivně

OVESNÁ, Aneta. *Návrh řešení kapacitní krize dobrovolných členů Horské služby Jeseník*. Zlín, 2021. Diplomová práce. Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, Fakulta logistiky a krizového řízení. Vedoucí práce Ing. Miroslav Musil, Ph.D.

OVESNÁ, Aneta. *Analýza sil a prostředků horské služby využitelných k záchranným pracím po mimořádné události*. Zlín, 2019. Bakalářská práce. Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, Fakulta logistiky a krizového řízení. Vedoucí práce Ing. Ivan Princ.

⁴ HOUSER, Radek. *Horská služba jako složka integrovaného záchranného systému a fyzická a technická příprava pro přijetí*. Brno, 2020. Bakalářská práce. Masarykova univerzita, Fakulta sportovních studií. Vedoucí práce Mgr. Jan Jurečka.

⁵ FEJFAR, Aleš. *Vznik a vývoj Horské služby v Českých zemích*. Praha, 2019. Disertační práce. Univerzita Karlova, Fakulta tělesné výchovy a sportu. Vedoucí práce prof. PhDr. Marek Waic CSc.

⁶ KOLÁŘ, František. *Červení andělé*. Jilemnice: Gentiana, 2016.

⁷ VILÁŠEK, Josef; FIALA, Miloš; VONDRÁŠEK, David. *Integrovaný záchranný systém ČR na počátku 21. století*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2014. 189 s. ISBN 978-80-246-2477-8.

sloužili apod. Jedná se především o práci Františka Jánošce a kolektivu „Průkopníci Horské služby v Beskydech“.⁸

Přestože se kniha Martina Krejsy „Navždy první“⁹ dotýká mého tématu jen okrajově, jistě zde stojí za zmínku. Soubor dvaceti čtyř životních příběhů legendárních československých horolezců totiž zahrnuje i dva členy Horské služby z Beskyd, Miroslava Jaškovského a Česlava Wojcika. Kniha vychází především z pořizovaných rozhovorů s pamětníky, které jsou upraveny do souvislého vyprávění. Jedná se tedy o další zdroj vzpomínek pamětníků, který mi přiblížil osobnosti dalších dvou služebníků Horské služby v Beskydech.

Významným zdrojem informací jsou také oficiální webové stránky Horské služby.¹⁰ Zde jsou k dispozici informace týkající se historie HS, aktuálních událostí, odkazy na všechny horské oblasti a služebny HS. Jsou zde k dispozici výroční zprávy Horské služby od roku 2005, ve kterých se dozvídáme nejen o majetkových a organizačních změnách, ale také jsou v nich uveřejněny statistiky úrazů apod. Dále zde nacházíme základní upravující dokumenty obou organizací HS na našem území. Statut Horské služby ČR, o. p. s. a Stanovy Horské služby České republiky, z. s. Rovněž jsou zde k dispozici časopisy Horské služby z let 2008 až 2015.

Další podstatnou webovou stránkou je učebnice Horské služby.¹¹ Jedná se o učební text, který musí znát každý člen HS. Obsahuje informace týkající se historie HS, orientace v terénu, horolezectví, technického vybavení, záchranných postupů, zdravotnických témat a postupů první pomoci.

Činnost Horské služby je definována také legislativně. V tomto ohledu za dva nejdůležitější zákony považují zákon č. 239/2000 Sb. o Integrovaném záchranném

---

⁸ JÁNOŠEC, František a kol. *Průkopníci Horské služby v Beskydech*. Klub seniorů Horské služby Beskydy, 2009.

⁹ KREJSA, Martin. *Navždy první. Příběhy legendárních československých horolezců*. Brno: Jota, 2019.

¹⁰ Horská služba [online]. Špindlerův Mlýn: Horská služba ČR, 2022 [cit. 2022-05-23]. Dostupné z: <https://www.horskasluzba.cz/>

¹¹ Online učebnice Horské služby ČR [online]. Špindlerův Mlýn: Horská služba ČR, 2022 [cit. 2022-05-23]. Dostupné z: <https://ucebnice.horskasluzba.cz/>

systemu,¹² který upravuje vztahy mezi základními a ostatními složkami IZS, a zákon č. 159/1999 Sb. o některých podmínkách podnikání v oblasti cestovního ruchu,¹³ který definuje a upravuje samotnou činnost Horské služby.

Během této rešerše prací, které se k tématu Horské služby vztahují, jsem si povšiml, že většina z nich se věnuje primárně poslání, které má – tedy záchrane v horách – či problematice vztahující se k Horské službě jako k organizaci. Rozhodl jsem se tedy zaměřit svou pozornost novým směrem, a to na samotné členy HS po osobní i pracovní stránce.

Výzkumné cíle

Pro výzkum v této rovině jsem vybral jako nejvhodnější metodu orální historii. Jelikož jsem vnitřní prostředí Horské služby a ani nikoho z jejích řad neznal osobněji, bylo pro mě těžké stanovit si relevantní výzkumné cíle. Rozhodl jsem se tedy nahrát první rozhovor v klasickém životopisném formátu a na jeho základě jsem chtěl stanovit výzkumné cíle tak, aby zachytily podstatná témata ze životů služebníků a z historie Horské služby v oblasti Beskydy.

Jako prvního narátora jsem oslovil Jaroslava Kozáka, bývalého náčelníka oblasti Beskydy. Během rozhovoru jsme se tematicky drželi spíše organizační struktury HS. Rozhodl jsem se proto natočit ještě další dva rozhovory. S Radanem Jaškovským, současným náčelníkem oblasti Beskydy, a Josefem Slovákem, rovněž současným profesionálním členem HS. S panem Slovákem jsem se již znal z dřívější

---

¹² Česko. Zákon ze dne 9. 8. 2000 č. 239/2000 Sb. Zákon o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů. Dostupný z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-239>

¹³ Česko. Zákon ze dne 30. června 1999 č. 159/1999 Sb. o některých podmínkách podnikání a o výkonu některých činností v oblasti cestovního ruchu a o změně zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a zákona č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání (živnostenský zákon), ve znění pozdějších předpisů. Dostupný z: https://www.mmr.cz/getmedia/0afb9e3b-b09c-4a2e-be7d-5e7f79d2e8d8/Zakon-c-159-o-nekterych-podminkach-podnikani-v-ob_1.pdf?ext=.pdf.

doby, kdy jsem ho jednou navštívil kvůli konzultaci již zmíněné bakalářské práce. V den rozhovoru s panem Slovákem byl na služebně přítomen i další dlouholetý člen HS Karel Kramoliš, který se k rozhovoru přidal, a nutno říci, že ku prospěchu věci. Právě vzájemná rozprava obou narátorů postupně rozklíčovala řadu témat, na jejichž základě jsem definoval výzkumné otázky celé práce, které zní následovně:

- Jaká byla motivace narátorů pro činnost v HS?
- Ovlivnila tato činnost nějak jejich osobní život, a pokud ano, jak?
- Změnila se činnost HS v čase, a pokud ano, jak tuto změnu narátoři vnímají?
- Jak narátoři reflektují postupnou profesionalizaci HS?

Skupina narátorů

Vytyčeným cílům práce jsem následně přizpůsobil i výběr narátorů. Rozhodl jsem se věnovat celé oblasti Beskydy, nikoliv jednomu konkrétnímu okrsku, abych se vyvaroval případného zkreslení způsobeného např. jeho atypičností v porovnání s ostatními stanicemi v Beskydech. V těch je aktuálně celkem sedm okrsků, tj. menších podoblastí v okolí jedné konkrétní služebny. Jejich počet a umístění se však v jednotlivých dobách lišilo. Rovněž příslušnost členů k jednotlivým okrskům se měnila. Zejména u profesionálních členů, kteří slouží na více místech dle aktuální potřeby. Při výběru narátorů jsem chtěl docílit rozmanitého zastoupení okrsků, proto mám z každé stanice maximálně dva služebníky.

Další kritérium, podle kterého lze mezi členy rozlišovat, je typ členství. Horská služba sdružuje dobrovolné a profesionální členy. I zde v této oblasti jsem chtěl mít zastoupeny obě skupiny. Je nutné si uvědomit, že profesionální člen byl ve většině případů dříve i dobrovolným členem. Vzájemnou provázaností obou forem členství se budu zabývat i dále v práci. Z obou skupin jsem vybíral z toho důvodu, že profesionální i dobrovolní členové úzce spolupracují a jejich pracovní i osobní životy jsou provázány. Nejedná se o dvě paralelní složky, které by fungovaly odděleně.

Pro reálné vykreslení komunity služebníků tak nelze vybrat narátory pouze z jedné skupiny.

Posledním kritériem bylo období, ve kterém narátoři aktivně sloužili. V tomto bodě jsem považoval za výhodné zvolit co největší rozsah. Proto jsem kromě nejstarších pamětníků zařadil do výzkumu i mladší generaci členů, která ještě stále vykonává službu. Nakonec s nahráváním souhlasilo deset narátorů zastupujících šest okrsků. Pět z nich bylo dobrovolnými členy a pět profesionály. Jeden z těchto profesionálů je ale zaměstnán na snížený úvazek a v předešlých letech byl zaměstnáván především na zimní období jakožto sezónní pracovník HS. Časově pamětníci pokrývají období od roku 1966 po současnost.

Pro úplnost uvádím, že všichni narátoři v mém výzkumu jsou muži, a to z jednoduchého důvodu – v Horské službě v Beskydech žádné ženy nesloužily. Je to dáno zejména historicky tím, že podmínkou pro podání přihlášky k HS byla absolvovaná povinná vojenská služba. Tato podmínka sice již neplatí, přesto zatím žádná žena v Beskydech neslouží.

Celkový počet narátorů jsem si před zahájením výzkumu nestanovil a rozhodl se ho vymezit až v závislosti na průběhu shromažďování potřebných dat. Přestože každý rozhovor byl svým způsobem přínosný a nepochybně bych v řadách Horské služby našel celou řadu dalších zajímavých pamětníků, ukončil jsem oslovování dalších narátorů v době, kdy jsem dospěl k názoru, že mi větší množství rozhovorů již nebude přinášet nové informace, tedy v momentě takzvané „teoretické saturace vzorku“, jak o ní hovoří společenskovední literatura.¹⁴

---

¹⁴ GLASER, Barney; STRAUSS, Anselm. *The Discovery of Grounded Theory*. Aldine Transaction, a Division of Transaction Publishers, 1999. ISBN 0-202-30260-1. S. 61–62.

Jméno narátora	Rok narození	Typ členství v HS	Aktivní služba	Okrsek
Petřivalský Zdeněk	1944	Dobrovolný člen	1970–2004	Vsetín – Javorníky
Oravec Miroslav	1944	Dobrovolný člen	1966–2004	Velké Karlovice – Soláň
Kozák Jaroslav	1946	Profesionální člen	1974–2008	Lysá hora
Štivar Jiří	1946	Dobrovolný člen	1975–2006	Lysá hora
Latocha Robert	1947	Dobrovolný člen	1970–2007	Jablunkov – Velký Polom
Matuš Jan	1947	Dobrovolný člen	1974–1994	Ráztoka – Pustevny
Palička Karel	1948	Profesionální člen	1978–2010	Javorníky
Jaškovský Radan	1963	Profesionální člen	1984–dosud	Pustevny
Kramoliš Karel	1969	Profesionální člen	1991–dosud	Radhošť
Slovák Josef	1974	Profesionální člen	1998–dosud	Soláň

Tabulka 1: Seznam narátorů

Kontaktování

První kontakt jsem dostal na Jaroslava Kozáka. Toho jsem telefonicky oslovil a domluvil se na první schůzce. Během ní jsem dostal další dva kontakty, které jsem později využil. Tímto způsobem jsem brzy měl řadu jmen. Rovněž Klub seniorů¹⁵ se ukázal v tomto směru jako velmi užitečný, neboť o sobě pamětníci stále věděli a měli na sebe kontakty právě díky společným akcím. Vytipoval jsem si tedy skupinu pamětníků, které jsem postupně kontaktoval. Byl jsem mile překvapen ochotou

¹⁵ Klub seniorů Horské služby v Beskydech je samostatný spolek sdružující bývalé členy Horské služby v Beskydech.

poskytnout mi rozhovor. Jen dva z oslovených mě odmítli, a to oba ze zdravotních důvodů.

Prostředí rozhovorů

Jelikož je prostředí, ve kterém se rozhovor odehrává, důležitým faktorem ovlivňujícím průběh celého setkání, nechal jsem výběr místa schůzky zcela na volbě oslovených narátorů. Již v rámci telefonického kontaktování jsem jim navrhl, aby sami vybrali klidné místo, které jim bude nejvíce vyhovovat. Pohodlí narátora považuji za důležitý prvek, který ovlivní atmosféru rozhovoru i soustředění na vyprávění.

Všichni narátoři, kteří byli v Horské službě stále aktivní, zvolili jako místo pro setkání služebnu, na které sloužívají. Z časových důvodů to bylo pochopitelné, neboť v zimní sezóně sloužili celé dny a osobní čas byl pro ně vzácný. Z počátku jsem měl obavy, zda to neovlivní jejich soustředění, ale bylo patrné, že základny vnímají jako své domácí prostředí a působili velmi klidně.

Narátoři, kteří již v Horské službě nepůsobí, si většinou pro místo rozhovoru vybrali svůj domov. Ve dvou případech nahrávání proběhlo v kavárně a v restauraci. V kavárně byl sice malý pohyb osob, ale trochu hlasitější hudba, a bylo pro mě místy náročné slyšet hluboký hlas narátora. V jednom případě jsme se sešli ve společenské místnosti v rámci pracoviště pamětníka.

Průběh rozhovorů

Před zahájením nahrávání rozhovorů jsem nastudoval dostupné zdroje a snažil se vytyčit si výzkumné otázky, na které budu v práci hledat odpovědi. Jak již ale bylo řečeno výše, nakonec bylo zapotřebí do komunity členů HS blíže nahlédnout. K tomu mi pomohla postupně tři nahrávání. Tyto rozhovory jsem se snažil vést v klasickém formátu životopisného vyprávění, ale vzhledem k tomu, že narátoři věděli, že mým stěžejním zájmem je historie Horské služby, všechny jejich myšlenkové cesty vedly k ní. Jako druhý pravděpodobný důvod, proč to tak bylo, se

jeví velikost významu Horské služby v životech narátorů. Na to jsem myslel i během stanovení cílů samotného bádání. Na základě těchto rozhovorů jsem si vytyčil výzkumné cíle tak, aby silná vzájemná provázanost osobního života s činností v Horské službě nepůsobila během rozhovorů rušivě, ale naopak, abych ji využil pro svůj výzkum.

Všechny rozhovory jsem plánoval realizovat pouze s jedním narátorem a bez přítomnosti dalších osob, neboť jsem se obával vzájemného přerušování, doplňování či opravování a celkově negativního ovlivnění rozhovoru. V přítomnosti dalších osob jsou také narátoři uzavřenější nebo nechtějí před někým dalším otevírat některá témata. V jednom případě jsem však neplánovaně udělal výjimku a proběhl rozhovor s dvěma narátory současně. Byl to ještě jeden z prvních rozhovorů sloužících k vymezení výzkumných cílů. Musím říci, že z tohoto rozhovoru jsem měl čistě pozitivní dojem. Mé obavy se nenaplnily, ba naopak v mnoha ohledech si myslím, že byl rozhovor tak přínosný právě díky tomuto nestandardnímu formátu. Otevřela se nová témata. Vzájemná rozprava mezi pamětníky přinesla zajímavé pohledy a celkově díky výborné atmosféře byl rozhovor velmi otevřený. Právě na jeho základě jsem byl schopen vymezit rámec, v němž jsem se během výzkumu pohyboval.

Narátoři vystupovali jako velmi skromní lidé, hájící své soukromí. Nechtěli o vlastní osobě moc mluvit a většinu odpovědí automaticky vztahovali směrem k Horské službě. Současně bylo vidět, jak jim na pověsti HS záleží a snažili se ji prezentovat v tom nejlepším světle. Patrně si uvědomovali, že rozhovor není jen otázkou vypravěče a posluchače, ale že se k obsahu dostane i třetí osoba. Na tento faktor jsem dále myslel při analýze dat.

Výzkum probíhal formou rozhovorů, které byly vždy vedeny podobně s uzpůsobením aktuální situaci. Nejednalo se o standardní způsob metody orální historie, kdy jsou s každým narátorem vedeny dva rozhovory. První životopisný a druhý více tematicky zaměřený. S každým narátorem byl veden jeden rozhovor, vyjma narátorů, se kterými jsem dělal na začátku výzkumu rozhovory k vytyčení cílů

práce. S těmi byly vedeny rozhovory dva. A to s Jaroslavem Kozákem, Josefem Slovákem a Karlem Kramolišem.

Rozhovor byl koncipován jako polostrukturovaný.¹⁶ Předem jsem měl připraveny tematické okruhy a k nim přiřazená podtémata. Pořadí jsem stanovil tak, abych se na začátku rozhovoru ptal na příjemné, snadno zodpověditelné otázky. Otázky jdoucí více do hloubky tématu jsem nechával na konec, neboť bylo pravděpodobné, že mohou být náročnější na zodpovězení. Rozhovor jsem začínal otázkou směřující k prvním vzpomínkám vážícím se k horám a sportu. Výhodou této formy rozhovoru je, že není nutné lpět na stále stejném pořadí otázek. Podle toho, kterým směrem se rozhovor přirozeně ubíral, jsem tedy sled otázek měnil. Rovněž nebyly všem položeny všechny otázky, a to především proto, že někdy byly zodpovězeny již v rámci odpovědi na jinou otázku.

Rozhovory nejčastěji trvaly přibližně něco málo přes jednu hodinu. Nejkratší rozhovor měl přibližně třicet minut a nejdelší měl přes dvě hodiny.

Komplikace rozhovorů

Mám-li mluvit o komplikacích, které během výzkumu nastaly a negativním způsobem jej ovlivnily, nelze pominout situaci spojenou se změnami ve společenské životě v souvislosti s pandemií Covid-19. Ten se v našem prostředí rozšířil na začátku roku 2020 a značným způsobem omezil mezilidské kontakty. V první fázi jsem skutečně nevěděl, jak se situace bude vyvíjet, a bylo těžké odhadnout, co konkrétně může pandemie přinést, jaké problémy nastanou apod. V tomto úvodním nevyzpytatelném období jsem problematiku výzkumu pro mou práci odložil, neboť mi to přišlo nepodstatné a velmi nejisté. Postupem času se situace ustálila v jakémsi rytmu jednotlivých vln a uvolněného mezičasu. V tu chvíli jsem se opět rozhodl k práci vrátit

---

¹⁶ VANĚK, Miroslav/MÜCKE, Pavel: *Třetí strana trojúhelníku, teorie a praxe orální historie*. Fakulta humanitních studií UK v Praze/Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, Praha 2011. s. 100.

a držet se plánovaného formátu výzkumu založeného na pamětnických rozhovorech. Každopádně tato nová situace opakovaně přerušovala mé snahy o soustavnější a soustředěnější činnost. Rovněž přinesla mnoho nových převážně etických otázek, které bylo třeba si zodpovědět, a rozhodnout se, zda a jak v práci pokračovat. Kromě oficiálních omezení a etických otázek spojených se setkáváním se se staršími lidmi nepříznivě ovlivnil mou práci také ústup motivace k pokračování ve studiu.

Nutno přiznat, že některé komplikace nebyly způsobeny pouze vnějšími vlivy. Při jedné domluvě schůzky jsem si špatně zapamatoval místo setkání, neboť jsem si spojil narátora s jeho domovskou stanicí a nenapadlo mě, že by mohl sloužit jinde. Následně došlo k situaci, že v domluvený čas jsem stál před prázdnou služebnou ve zcela jiné oblasti Beskyd. Vzhledem ke svému zpoždění jsem následně dobíhal na stanici na Pustevnách již mírně unaven a začátek rozhovoru pro mě byl náročný na soustředění.

Co se týká technické stránky věci, nenastaly při rozhovorech větší problémy. Jen jednou se přerušilo nahrávání na diktafon, ale nahrával jsem současně i na mobilní telefon, takže jsem o žádná data nepřišel a také jsem vzápětí problém s diktafonem vyřešil.

Etické aspekty nahrávání, autorizace, covid

Covid-19 práci nejen komplikoval, ale přinesl i řadu nových otázek spojených především s etikou a metodologií orálně historického výzkumu. Najednou se začala řešit možnost, že by tazatel mohl během své návštěvy nakazit narátora a tím ho potenciálně vystavit vysokým zdravotním rizikům. Alternativním řešením se jevilo převést prostředí rozhovorů do online prostoru a vést rozhovory na dálku. Tato forma rozhovoru ale nedokáže nabídnout všechny výhody, které poskytuje běžná osobní návštěva. Rozhodl jsem se vyčkávat, než se situace nějakým způsobem uklidní a bude v ní možné lépe fungovat. Když se naskytla možnost očkovat se proti covidu a tím

nepřímo snížit riziko, že bych mohl být přenašečem nemoci, využil jsem ji. Za druhé jsem počkal s nahráváním na období, kdy bude ve společnosti menší koncentrace nakažených. A navíc jsem si před každým rozhovorem udělal domácí antigenní test. Po domluvě s narátorem jsme si domluvili místo setkání a na začátku schůzky se domluvili, za jakých protiepidemických opatření rozhovor proběhne. Z toho důvodu se rovněž jako praktické jevilo realizovat pouze jeden rozhovor, i když toto nebylo primárním důvodem.

Na začátku každého rozhovoru byli narátoři seznámeni s důvodem a cílem mé práce a se způsobem zpracování a uchování nahrávky. Každému byl vysvětlen význam informovaného souhlasu. Nikdo neměl žádné upřesňující požadavky a souhlasy byly podepsány v klasické podobě bez dalších úprav. O autorizaci výzkumné části práce jsem požádal všechny narátory; i ty, kteří to výslovně nepožadovali. Až na pár čistě formálních jazykových korekcí nebylo potřeba do textu zasahovat.

Citace z rozhovorů, použité v textu práce, jsem vybíral tak, aby nebyly nevhodně vytrženy z kontextu. Expresivní výrazy byly ponechány pouze v případě, že dokreslovaly celkový význam a ladění vzpomínky a současně neplnily funkci urážky nebo nehanobily dobrou pověst třetí osoby.

Stanovené výzkumné cíle neodhalily konfliktní témata. Nikdy se nestalo, že by pamětník vzpomínal v negativním světle na jiné narátory. Přesto jsem si vědom, že osobní vazby mezi služebníky hrají významnou roli ve způsobu jejich vzpomínání na působení v Horské službě. Nicméně případné komplikované vzájemné vztahy mezi jednotlivci nebyly předmětem výzkumu a přišlo mi neetické se jimi tedy zabývat.

Práci jsem koncipoval tak, abych byl schopen co nejobjektivněji zodpovědět výzkumné cíle, ale současně abych nepoškodil narátory nebo instituci, s níž spojili většinu svého života. Témata, která byla zaměřena především na osobnosti samotných narátorů, popř. na interakci jejich osobních životů s Horskou službou, mi v tomto směru poskytla bezpečný prostor.

Analýza a interpretace

Vzhledem k tomu, že potřebná data pro výzkum byla získána metodou orální historie, následná analýza byla kvalitativní. Po dokončení terénní práce jsem si všechny rozhovory několikrát pečlivě poslechl a udělal si časový záznam, ve kterém jsem si označil všechny pasáže, jež se buď jen okrajově dotýkaly tématu. Vybrané části jsem následně doslovně přepsal. Přepis samotný již ochuzuje výsledný obsah o nonverbální projevy, které výpověď pamětníka doprovází.¹⁷ Vzhledem k tomu, že jsem získaná data z rozhovorů podroboval obsahové analýze, další práci s materiálem to naopak zjednodušilo, neboť samotné sdělení se tak stalo zřetelnějším.

S pořízeným přepisem jsem prováděl následnou analýzu. Na základě výzkumných cílů jsem si již před zahájením terénní práce stanovil tematické kategorie, na které se při rozhovorech zaměřím. Z těchto kategorií vycházely i konkrétní otázky během nahrávání. Do těchto kategorií jsem následně přiřazoval segmenty rozhovorů, které se k nim vázaly. To znamená, že jsem dlouhé přepisy rozhovorů rozdělil na menší části podle jejich obsahu a následně jsem tyto segmenty seskupil do společných tematických kategorií.¹⁸ Ty zde pro přehlednost uvádím:

- Směřování k Horské službě – tato kategorie zahrnuje vztah k horám, sportu, motivaci apod.
- Prolínání služby u HS s osobním životem – časová zátěž, způsob služeb na stanicích, kolektiv, vzájemné vztahy mezi služebníky a jejich rodinami, vzdělávání, interakce služby u HS se zaměstnáním apod.
- Vývoj Horské služby – kategorie, do které jsem zařadil vzpomínky na změny, které v prostředí HS proběhly.
- Profesionalizace činnosti HS – vzpomínky vztahující se k nárůstu nároků, tlaků, zodpovědnosti, k modernizaci postupů a techniky apod.

---

¹⁷ HÁJEK, M.: *Čtenář a stroj. Vybrané metody sociálněvědní analýzy textů*. Sociologické nakladatelství Slon, Praha 2014, s. 28.

¹⁸ Tamtéž, s. 62.

V rámci kategorií jsem porovnával jednotlivé segmenty rozhovorů a hledal v nich sjednocující prvky, na jejichž základě jsem formuloval závěry. Ty jsem mezi sebou porovnával a následně vybíral ty, které nabízely uspokojivé odpovědi na výzkumné otázky.

Interpretace jsem v textu doplňoval citacemi tak, abych potvrdil správnost svých závěrů, popř. tak, aby dotvořily komplexní obraz popisované problematiky. Jednotlivé citace jsem editoval tak, aby zůstal zachován význam sdělení, ale současně nepůsobily rušivě. Úpravy se tedy týkaly odstranění vatových slov, nedokončených vět apod. Z množství materiálu, který jsem v rámci výzkumu získal, by bylo možné ke každému tématu vybrat citací hned několik, které by dané závěry potvrzovaly či doplňovaly, ale v zájmu zachování celistvosti textu jsem se snažil ponechat ve většině případů pouze jednu.

Historický vývoj Horské služby

Vznik Horské služby je neodmyslitelně spjat s pobytem lidí v horách. Důvodů, proč tam přicházeli, je celá řada. Od lovu, sběru až po rekreační vyžití a provozování moderních outdoorových sportů. Pohraniční hory českých zemí se postupně osidlovaly. Koncentrace lidí v nich rostla a jejich příbytky se rozšiřovaly do vyšších poloh. V roce 1625 vzniklo na místě dnešní Luční boudy první celoročně obývané stavení.¹⁹

Místní usedlíci začali poskytovat služby návštěvníkům a zakládat první turistické chaty. Postupně se navyšovalo množství případů, kdy turisté potřebovali v horském terénu pomoc. V roce 1850 byla založena koncesovaná služba průvodců a nosičů. Ta již byla podmíněna znalostí první pomoci.²⁰

Počátky turistiky se váží k pořádání poutí na místa vztahující se k národní tradici, jako je Říp, Blaník, Radhošť, Kriváň apod. V 19. století se ve společnosti rozvíjel různorodý spolkový život. V období mezi léty 1850–1870 vznikaly v rámci Evropy první čistě turistické organizace. Např. Alpský klub v Londýně – Alpine Club London 1957, Německý a Rakouský Alpský spolek – Deutscher und Österreichischer Alpenverein 1862, Švýcarský Alpský klub Schweizer Alpen Club 1863 apod.²¹

Pohraniční hory obývali převážně čeští Němci. Ti se brzy nechali inspirovat vznikem Německého Alpského klubu a roku 1870 založili vlastní Pražskou sekci (Prager Sektion des Deutschen Alpenvereins). Ke konci 19. století již měla pět set členů.²² Nezávisle na Pražské sekci Alpského klubu vznikaly na různých místech v českých zemích německé turistické spolky regionálního charakteru. Např. Turistický

---

¹⁹ NOVÁK, Tomáš Vladislav. *Proti rozbouřeným žvlům: 70. výročí Horské služby Krkonoše*. Praha: Revue, 2004. 93 s. ISBN 80-900803-4-0. S. 15.

²⁰ Historie Horské služby. *Horská služba* [online]. Špindlerův Mlýn: Horská služba ČR, 2022 [cit. 2022-05-23]. Dostupné z: <http://www.horskaslužba.cz/cz/horska-sluzba/historie>

²¹ FEJFAR, Aleš. Vznik a vývoj Horské služby v Českých zemích. Praha, 2019. Disertační práce. Univerzita Karlova, Fakulta tělesné výchovy a sportu. Vedoucí práce Prof. PhDr. Marek Waic CSc., s. 28.

²² Tamtéž, s. 29.

spolek pro České Švýcarsko byl založen v roce 1878 v Děčíně, Beskydský spolek vznikl v Těšíně roku 1893 apod.²³

Jako první tělovýchovná česká organizace byl v roce 1962 založen Sokol. Ten organizoval nejen gymnastická cvičení, ale také různé vlastenecké výlety po významných českých lokalitách. Toto rozšíření působnosti Sokola neslo s sebou také velkou organizační zátěž, kterou bylo s rychlým rozvojem všech těchto aktivit těžké zvládnout. Proto na popud někdejších činitelů Sokola, jako byl např. Vilém Kurz, byl roku 1888 založen Klub českých turistů (KČT).²⁴ Prvním předsedou byl zvolen známý český cestovatel Vojtěch Náprstek. Jeho úloha však byla hlavně symbolická, neboť neměl na činnost mnoho času a po půl roce se svého postu vzdal. Tyto spolky nejen sdružovaly turisty, kteří do hor aktivně vycházeli na výlety, ale rovněž zaštiťovaly řadu organizačních činností. Vytvářely nové turistické značení, nové stezky, zajišťovaly provoz chat a ubytoven, vydávaly mapy apod. Do roku 1918 poskytl Klub českých turistů ve svých ubytovnách 157 000 noclehů. Roku 1893 měl KČT 1 700 členů, roku 1898 to již bylo 3 000 členů a těsně před první světovou válkou to již bylo 5 400 členů.²⁵

Průkopníkem lyžování v českých zemích byl všestranný sportovec Josef Rössler-Ořovský, který si nechal přivést první pár lyží z Norska v roce 1887. Současně založil Lyžařský kroužek při Bruslařském klubu v Praze, ten v roce 1893 přejmenoval na Český ski klub Praha. Roku 1903 vznikl Svaz lyžařů Království českého.²⁶ Tradice lyžařských klubů v Českých zemích předběhla ve svém vzniku alpské země. Zmíněný ski klub byl prvním spolkem tohoto typu mimo skandinávské země.

---

²³ Tamtéž, s. 30.

²⁴ Historie KČT. Klub českých turistů [online]. Praha: Klub českých turistů, 2022 [cit. 2022-05-23]. Dostupné z: <https://kct.cz/historie>

²⁵ FEJFAR, Aleš. *Vznik a vývoj Horské služby v Českých zemích*. Praha, 2019. Disertační práce. Univerzita Karlova, Fakulta tělesné výchovy a sportu. Vedoucí práce Prof. PhDr. Marek Waic CSc., s. 35.

²⁶ NOVÁK, Tomáš. *Zdravotnický materiál a jeho využití v podmínkách Horské služby*. Ostrava, 2015. Bakalářská práce. Ostravská univerzita v Ostravě, Lékařská fakulta. Vedoucí práce PhDr. Sabina Psennerová, Ph.D. str. 13.

Před první světovou válkou bylo na našem území 61 lyžařských spolků se 7 483 členy.²⁷ Současně se lyžování nešířilo pouze v jejich prostředí. Velké oblibě se rovněž těšilo mezi členy Klubu českých turistů.

Kolébku lyžařského sportu u nás byly Krkonoše. Lyže ale brzy pronikly i do dalších míst a pohoří. První lyžařský spolek v Krušných horách vznikl roku 1896. V oblasti Šumavy první spolky začínají vznikat od roku 1911, ale lyže se v tamní oblasti používají již od začátku 90. let 19. století.²⁸

Právě propagátor českého lyžování Josef Rössler-Ořovský byl aktérem první organizované záchranné akce v Krkonoších. Byl se svými společníky na lyžařské vyjíždě na hřebenu. Poslední z jejich skupiny se však zdržel, a jelikož již byl pozdní večer, ve tmě najel na sněhovou převěž, která se s ním utrhla, a on se zřítíl do údolí. Když na chatě ostatní zjistili, že jim jeden člen výpravy chybí, vydali se jej hledat. Neuspěli a poslali pro pomoc do Špindlerova Mlýna pro hasiče. Ti v hledání pokračovali celou noc. Ztrativšímu se ale při pádu nic nestalo a ráno sám došel do údolí pro pomoc.²⁹

S rozvojem nového sportovního odvětví se začaly objevovat i různé závody. Během jednoho z nich se stala známá tragédie, na jejímž konci byli dva mrtví, závodník Bohumil Hanč a jeho kamarád Václav Vrbata. Ten podle všeho Hančovi v nastalé bouři půjčil svůj kabát, ale naneštěstí ani jeden z nich situaci nepřežil. Tento příběh o vzájemné obětavosti při pomoci druhému člověku se připomíná v den výročí události, tedy 24. března, jako den Horské služby.³⁰

---

²⁷ NOVÁK, Tomáš Vladislav. *Proti rozbouřeným živlům: 70. výročí Horské služby Krkonoše*. Praha: Revue, 2004. 93 s. ISBN 80-900803-4-0. S. 19.

²⁸ Historie Horské služby. *Online učebnice Horské služby ČR* [online]. Špindlerův Mlýn: Horská služba ČR, 2022 [cit. 2022-05-23]. Dostupné z: <https://ucebnice.horskasluzba.cz/cz/odborna-cast/historie-horske-sluzby>

²⁹ KOLÁŘ, František. Z historie záchrany na horách. *Horská služba: doporučení a informace* [online]. 2014, č. 8, s. 6-7 [cit. 2022-05-28]. Dostupné z: <http://www.horskasluzba.cz/data/web/download/casopis-horske-sluzby/horska-sluzba-08-v3.pdf>.

³⁰ Historie Horské služby. *Horská služba* [online]. Špindlerův Mlýn: Horská služba ČR, 2022 [cit. 2022-05-23]. Dostupné z: <http://www.horskasluzba.cz/cz/horska-sluzba/historie>

Rozvoj lyžování po první světové válce přinesl stále se zvyšující počty osob, které se v horském prostředí dostávaly do těžkých situací, ve kterých potřebovaly pomoc ostatních. Ve vesnicích v blízkosti nejnavštěvovanějších míst školili lékaři dobrovolné hasiče v poskytování první pomoci v horách. V hasičských jednotkách se vyčlenila družstva specializovaná na tento specifický typ zásahů. K nim se dobrovolně přidávali místní či členové lyžařských a sportovních klubů.³¹

18. února 1930 zaslal Svaz lyžařů dopis Okresnímu hejtmánství ve Vrchlabí s dotazem, zda „existuje korporace, která by mohla vyslat záchrannou expedici do hor, když se za nepohody někdo ztratí nebo když je třeba jakékoli první pomoci. A není-li taková organizace, zda by byli ochotni dát popud k jejímu založení.“³² Okresní hejtmán JUDr. Vladimír Vaina byl také aktivním lyžařem a horolezcem a začal celou situaci řešit z úředních míst. Pověřil četnictvo, aby celou situaci zmapovalo. Četníci zjistili, že v některých horských vesnicích – ve Špindlerově Mlýně, Benecku, Peci pod Sněžkou, Horní Malé Úpě a v Jánských Lázních – již existují zmíněná specializovaná hasičská družstva. Své záchranné týmy měl i německý sportovní spolek Wintersportverein a lyžařská škola Slalom.³³ Během zimy v roce 1933/1934 se také v Rokytnici nad Jizerou vytvořila organizovaná záchranná skupina pod vedením lyžaře Aloise Wenzla.

Hlavním nedostatkem tohoto stávajícího systému založeného na velkém množství dobrovolníků sdružených v různých spolcích byla nejednotnost vedení. Již před zimou 1934/1935 byl vytvořen systém vzájemného telefonního spojení mezi jednotlivými stanicemi, aby tak bylo možné záchranné práce lépe koordinovat. Ve Špindlerově Mlýně vznikl ochranný sbor pro soustavnou a odbornou záchrannou službu v horách. Ten sdružoval jak záchranná družstva dobrovolných hasičů, tak

---

³¹ Historie Horské služby. *Horská služba* [online]. Špindlerův Mlýn: Horská služba ČR, 2013 [cit. 2022-05-23]. Dostupné z: <http://www.horskaslužba.cz/cz/horska-sluzba/historie>

³² NOVÁK, Tomáš Vladislav. *Proti rozbouřeným živlům: 70. výročí Horské služby Krkonoše*. Praha: Revue, 2004. 93 s. ISBN 80-900803-4-0. S. 22.

³³ NOVÁK, Tomáš Vladislav. *Proti rozbouřeným živlům: 70. výročí Horské služby Krkonoše*. Praha: Revue, 2004. 93 s. ISBN 80-900803-4-0. S. 22.

lyžařské instruktory spolku Slalom i členy spolku Wintersportverein. Zimní sezóna byla těžká. Během jednoho nepříznivého únorového víkendu zemřelo v Krkonoších šest lidí.³⁴ Za celou zimu se toto číslo vyšplhalo na osmnáct obětí. Zimní sezóna tak ukázala, jak je důležité založit jednotnou organizaci, která by se specializovala čistě na záchranu v horách.

Na 12. května 1935 byla svolána schůze do Špindlerova Mlýna. Účastnili se jí zástupci patřičných okresních hejtmanství, četnictva, zemského vojenského velitelství, čsl. Červeného kříže, Klubu československých turistů, Svazu lyžařů ČSR, Svazu horských podniků, příslušníci německých korporací (Wintersportverein apod.), hasičů a zástupci obcí a budařů.³⁵ Schůze se zúčastnilo asi 90 osob. Na základě závěrů schůze bylo rozhodnuto o vytvoření jednotné organizace Horské služby. Vzorem jí měly být již fungující organice Horské služby v jiných státech, zejména v Rakousku, kde už Horská služba fungovala třicet let.

Hlavním problémem celé meziválečné Horské služby byl obrovský finanční nedostatek. Peníze chyběly i na základní materiální vybavení. Systémově se nedařilo situaci řešit. Nakonec pomáhaly jednotlivé spolky lyžařů či Červený kříž. I samotní členové Horské služby vybírali dobrovolné příspěvky do pokladniček. Brzy po založení již měla nová organizace 320 členů.³⁶

Události druhé světové války činnost Horské služby přerušily. Po odtrhnutí Sudet od zbytku republiky se staly Krkonoše součástí Německé říše. Zázemí organizace převzal německý Bergdienst.³⁷

Za vzájemné koordinace Místního národního výboru, vojenské posádky, Sportovního klubu lyžařů a místních usedlíků se 30. 9. 1945 obnovila činnost Horské

---

³⁴ FEJFAR, Aleš. *Vznik a vývoj Horské služby v Českých zemích*. Praha, 2019. Disertační práce. Univerzita Karlova, Fakulta tělesné výchovy a sportu. Vedoucí práce Prof. PhDr. Marek Waic CSc., s. 61.

³⁵ Tamtéž, s. 64.

³⁶ Historie Horské služby. *Horská služba* [online]. Špindlerův Mlýn: Horská služba ČR, 2022 [cit. 2022-05-23]. Dostupné z: <http://www.horskasluzba.cz/cz/horska-sluzba/historie>

³⁷ Tamtéž

záchranné služby v Krkonoších.³⁸ Obnovená organizace navázala tradicí i svou strukturou na předválečný stav. Jen oproti původním 320 členům měla krátce po znovuzahájení činnosti pouhých 73 služebníků. Hned v roce 1946 začala spolupráce s Horskými službami i z jiných zemí a postupně se rozvíjela myšlenka celorepublikové působnosti Horské záchranné služby. Brzy tedy došlo k zahájení činnosti v dalších oblastech. V roce 1948 v Jeseníkách a na Šumavě, následujícího roku v Orlických horách. V roce 1951 v Beskydech. V Jizerských horách roku 1954 a následující rok v Krušných horách.³⁹

Na Slovensku se Horská služba formovala a vyvíjela paralelně a nezávisle. Roku 1873 vznikl Uhersko karpatský spolek, ze kterého se v roce 1892 oddělila Tatranská odbočka Uhersko karpatského spolku. Jádrem její činnosti spočívalo v provozování průvodcovské činnosti a zajišťování záchrany v horách, zejména ve Vysokých Tatrách. Roku 1913 byla založena již čistě záchranná organizace Tatranská dobrovolná záchranná komisia při Uherskom turistickom zväze. Jako již samostatná organizace vystupovalo od roku 1933 Združenie pre záchrannú službu. To bylo o čtyři roky později přejmenováno na Spolok záchranej služby vo Vysokých Tatrách. Po druhé světové válce obliba Vysokých Tater i jiných pohoří strmě vzrostla a dobrovolnický systém již nadále nebyl schopný pokrývat všechny potřeby. Roku 1950 proto byla založena Tatranská horská služba s šesti profesionálními členy. Během šesti let vznikly její pobočky na Malé a Velké Fatře, ve Slovenském ráji a v Nízkých Tatrách, tam vznikly dvě – Nízké Tatry Jih a Nízké Tatry Sever.⁴⁰

Obě organizace – jak česká, tak slovenská – se potýkaly s obrovskými finančními a materiálními obtížemi. Jejich představitelé se proto dohodli a podali

---

³⁸ FEJFAR, Aleš. *Vznik a vývoj Horské služby v Českých zemích*. Praha, 2019. Disertační práce. Univerzita Karlova, Fakulta tělesné výchovy a sportu. Vedoucí práce Prof. PhDr. Marek Waic CSc., s. 81.

³⁹ Historie Horské služby. *Horská služba* [online]. Špindlerův Mlýn: Horská služba ČR, 2022 [cit. 2022-05-23]. Dostupné z: <http://www.horskaslužba.cz/cz/horska-sluzba/historie>

⁴⁰ NOVÁK, Tomáš. *Zdravotnický materiál a jeho využití v podmínkách Horské služby*. Ostrava, 2015. Bakalářská práce. Ostravská univerzita v Ostravě, Lékařská fakulta. Vedoucí práce PhDr. Sabina Psennerová, Ph.D. str. 15.

návrh na sloučení. 1. prosince 1954 tak došlo ke sloučení Horské záchranné služby a Tatranské horské služby a vznikla nová jednotná organizace s názvem Horská služba.⁴¹ V Krkonoších bylo zaměstnáno prvních osm profesionálních členů, v Beskydech a v Jeseníkách po jednom.

Organizační změny a lepší financování odstartovaly výrazný rozvoj Horské služby po všech stránkách. Postupně se zvyšovalo materiální vybavení ve všech oblastech. Od vhodného oblečení pro členy, přes lyžařskou a horolezeckou výstroj, zdravotnický materiál až po vyspělé technické prostředky. Začaly se stavět nové služebny ve všech oblastech, kde Horská služba působila. V roce 1963 byl poprvé nasazen vrtulník při pátrání po ztracených osobách ve Vysokých Tatrách a o dva roky později byla s jeho pomocí provedena první úspěšná záchranná akce.⁴² Od roku 1967 se používají také sněžné skútry.

Kromě vývoje v oblasti techniky došlo také k významnému posunu v oblasti vědeckého porozumění vlastnostem a chování sněhu, především vzniku lavin. Za nové poznatky v této problematice patří zásluhy dvojici badatelů Igoru Houdkovi a Milošovi Vrbovi. Jejich objevy měly mezinárodní význam.⁴³

Výrazným úspěchem československé Horské služby bylo její přijetí do mezinárodní organizace IKAR – Internationale Kommission für Alpines Rettungswesen. Tato organizace se zformovala ve 30. letech 20. století v alpských zemích a měla za cíl sjednotit a pozdvihnout rozdílnou kvalitu celého záchranného procesu v horách. Československá Horská služba byla přijata v roce 1968.⁴⁴

---

⁴¹ Historie Horské služby. *Horská služba* [online]. Špindlerův Mlýn: Horská služba ČR, 2022 [cit. 2022-05-23]. Dostupné z: <http://www.horskasluzba.cz/cz/horska-sluzba/historie>

⁴² Historie Horské služby. *Online učebnice Horské služby ČR* [online]. Špindlerův Mlýn: Horská služba ČR, 2022 [cit. 2022-05-23]. Dostupné z: <https://ucebnice.horskasluzba.cz/cz/odborna-cast/historie-horske-sluzby>

⁴³ FEJFAR, Aleš. *Vznik a vývoj Horské služby v Českých zemích*. Praha, 2019. Disertační práce. Univerzita Karlova, Fakulta tělesné výchovy a sportu. Vedoucí práce Prof. PhDr. Marek Waic CSc., s. 92.

⁴⁴ Historie Horské služby. *Online učebnice Horské služby ČR* [online]. Špindlerův Mlýn: Horská služba ČR, 2022 [cit. 2022-05-23]. Dostupné z: <https://ucebnice.horskasluzba.cz/cz/odborna-cast/historie-horske-sluzby>

V roce 1969 na základě nově vzniklého federativního uspořádání republiky vznikly dva nové národní subjekty. Horská služba České socialistické republiky a Horská služba Slovenské socialistické republiky. Obě organizace spadaly pod národní sportovní svazy a společně je zastřešoval federální Československý svaz tělesné výchovy.⁴⁵

Změny po roce 1989 se dotkly i struktury a organizace Horské služby. Zanikl Svaz československé tělesné výchovy, pod jehož hlavičkou Horská služba fungovala od roku 1957. Jednotlivé horské oblasti (Šumava, Krušné hory, Jizerské hory, Krkonoše, Orlické hory, Jeseníky a Beskydy) se staly občanskými sdruženími a začaly fungovat s vlastní právní subjektivitou.⁴⁶ Pro lepší spolupráci a koordinaci postupu v mnoha směrech však bylo vzápětí vytvořeno dobrovolné Sdružení horských služeb ČR.

Založení Horské služby v oblasti Beskydy

Oblast Beskydy má dlouholetou turistickou tradici. V roce 1884 ve Frenštátě pod Radhoštěm vznikl v rámci tehdejšího Rakousko-Uherska první český turistický spolek Pohorská jednota Radhošť. Postupně se k turistice přidalo lyžování a návštěvnost hor ještě více stoupla. V pomnichovské republice a v Protektorátě Čechy a Morava byly Beskydy nejvyšším pohořím. Z toho důvodu se hlavní lyžařský život přemístil na Pustevny, kde byly organizovány závody a jiné sportovní akce. Oblibu si udržely i v poválečné době.⁴⁷

---

⁴⁵ FEJFAR, Aleš. *Vznik a vývoj Horské služby v Českých zemích*. Praha, 2019. Disertační práce. Univerzita Karlova, Fakulta tělesné výchovy a sportu. Vedoucí práce Prof. PhDr. Marek Waic CSc., s. 96.

⁴⁶ VILÁŠEK, Josef; FIALA, Miloš; VONDRÁŠEK, David. *Integrovaný záchranný systém ČR na počátku 21. století*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2014. 189 s. ISBN 978-80-246-2477-8. S. 168.

⁴⁷ JÁNOŠEC, František a kol. *Průkopníci Horské služby v Beskydech*. Klub seniorů Horské služby Beskydy, 2009. s. 7.

21. 11. 1951 přijel do Frenštátu pod Radhoštěm tajemník Horské záchranné služby Krkonoše Bohuš Krátký. Sešlo se s ním několik zájemců, kteří položili základy HS v Beskydech – Jaroslav Uhlář, Zdeněk Hudec, Pavel Janák, Karel Diatka, Oldřich Ondryáš. Na schůzi byla ustavena Horská záchranná služba Krkonoše – pobočka Beskydy. Postupně se ukázalo, že i v ostatních lyžařských lokalitách v Beskydech bude zapotřebí vybudovat stanice Horské služby a rozšířit její působnost na celou horskou oblast. Prvním okrskem, který zde vznikl, byla Ráztoka, pozdější Pustevny. Roku 1952 vznikl okrsek Gruň. O dva roky později okrsky Javorový, Radhošť, Lysá hora a Velký Polom. V roce 1960 přibyl úsek Velké Karlovice (pozdější Soláň) a Javorníky – Kohútka. Zejména v počátcích se členská základna potýkala s výrazným nedostatkem jakéhokoliv materiálu. Členové často používali svou výzbroj a neměli vlastní služebnu. Byli odkázáni na místnosti, které jim pro jejich činnost poskytl majitelé horských turistických chat. Situace se však postupně zlepšila. V letech 1964–1984 bylo vybudováno osm stanic a Dům Horské služby ve Frýdlantě nad Ostravicí. Všechny budovy byly postaveny vlastními silami v rámci různých brigád.⁴⁸

Současná podoba Horské služby v ČR

V roce 2001 se jednotlivé oblasti opět spojily v jeden právní subjekt a založily občanské sdružení Horská služba České republiky. V roce 2004 byla vytvořena obecně prospěšná společnost – Horská služba ČR, o.p.s., která od 1. 1. 2005 dle platné legislativy přebrala odpovědnost za fungování Horské služby v rámci České republiky.

V současnosti existují na našem území dvě organizace Horské služby. Obecně prospěšná společnost a zapsaný spolek, který je pokračovatelem občanského sdružení. Horská služba ČR, o. p. s. na základě zákona č. 159/1999 Sb. o některých

---

⁴⁸ JÁNOŠEC, František a kol. *50 let Horské služby v Beskydech*. Klub seniorů Horské služby Beskydy, 2003. s. 5.

podmínkách podnikání a o výkonu některých činností v oblasti cestovního ruchu, převzala odpovědnost za činnost Horské služby na našem území. Tato organizace pro svůj pracovní-právní vztah sdružuje profesionální členy. Horská služba České republiky, z. s. sdružuje dobrovolné i profesionální členy. Mezi oběma organizacemi je vzájemná dohoda upravující jejich činnost a spolupráci tak, aby byla zajištěna činnost Horské služby v České republice.⁴⁹

Horská služba České republiky, z. s. rozlišuje čtyři formy členství. Čekatel, dobrovolný člen, čestný člen a lékař HS. Čekatel musí být fyzicky zdatný, musí znát prostředí a terén v oblasti, kde se uchází o členství, mít výborné lyžařské a horolezecké dovednosti, potvrzení lékaře o způsobilosti k výkonu činnosti u HS, být star maximálně 37 let, být dosažitelný pro činnosti v příslušné oblasti a mít doporučení dvou členů HS. O přijetí za čekatele rozhoduje příslušná Rada oblasti. Dobrovolným členem se může stát čekatel, který je čekatelem nejméně jeden a maximálně čtyři roky a který úspěšně absolvuje základní školu HS, letní i zimní část, splní požadované zkoušky a po splnění těchto podmínek složí slib.⁵⁰ Horská služba ČR, o. p. s. doplňuje profesionální členskou základnu z řad dobrovolných členů Horské služby České republiky, z. s. Obě organizace spolu úzce spolupracují na zajištění činnosti HS a na veřejnosti vystupují jako jeden subjekt. Činnost dobrovolných členů je využívána k pokrytí nepřetržitého provozu v dobách, kdy stálí zaměstnanci neslouží, tj. o víkendech, svátcích, při čerpání dovolené, nemoci. Dále pomáhají v situacích, kdy je potřeba na záchrannou akci nasadit velký počet lidských sil, např. lavinové pátrací akce, hledání ztracených osob apod.⁵¹

---

⁴⁹ FEJFAR, Aleš. *Vznik a vývoj Horské služby v Českých zemích*. Praha, 2019. Disertační práce. Univerzita Karlova, Fakulta tělesné výchovy a sportu. Vedoucí práce prof. PhDr. Marek Waic CSc., s. 98.

⁵⁰ *Stanovy Horské služby České republiky, z. s.* [online]. [Špindlerův Mlýn]: Horská služba, 2017 [cit. 2022-06-10]. Dostupné z: <https://www.horskaslužba.cz/data/web/download/stanovy-horske-sluzby-eske-republiky-z.s.-2017.pdf>. S. 5.

⁵¹ Výroční zpráva 2013 [online]. [Špindlerův Mlýn]: Horská služba, 2014 [cit. 2022-06-10]. Dostupné z: <http://www.horskaslužba.cz/data/web/download/vyrocní-zpravy/hscr-vyrocní-zprava-2013.pdf>. S. 6.

Základní organizační jednotkou Horské služby je okrsek. V jeho čele stojí vedoucí okrsku. Okrsky v rámci jednoho pohoří se organizují ve vyšší organizační články – oblasti. Těch je celkem sedm – Krkonoše, Šumava, Krušné hory, Orlické hory, Jizerské hory, Jeseníky a Beskydy. Vedou je jednotliví náčelníci oblastí.

„Hlavním obsahem činnosti Horské služby je organizování a realizace záchranných a pátracích akcí v horském terénu, tj. vyhledávání a poskytování pomoci osobám v tísni, popř. poskytování první pomoci těmto osobám a zajištění jejich transportu k nejbližšímu zdravotnickému zařízení či dopravnímu prostředku zdravotnického zařízení. Vytváření podmínek pro co největší bezpečnost všech návštěvníků hor. Zajišťování provozu stanic horské služby. Umisťování a údržba výstražných a informačních zařízení mimo lyžařské areály. Spolupráce při tvorbě a distribuci preventivně-informačních materiálů mezi návštěvníky hor. Provozování informační činnosti o povětrnostních a sněhových podmínkách na horách a o opatřeních vedoucích k zajištění bezpečnosti návštěvníků hor. Spolupráce s orgány veřejné správy, ochrany přírody a životního prostředí, spolupráce s obcemi a kraji a jinými organizacemi působícími v horách. Dále také spolupráce s ostatními složkami Integrovaného záchranného systému. Monitoring úrazovosti, rozbor příčin těchto úrazů a navrhování a uskutečňování opatření vedoucích k jejímu snížení. Provádění lavinových pozorování. Zajišťování dostatečné přípravy a školení členů a čekatelů vykonávajících horskou službu.“⁵²

Poté, co čekatel prodělá několikaletý výcvik v rámci své oblasti, je doporučen do „Základní školy HS“. Ta má dvě týdenní části, letní a zimní. První den je zahájen fyzickou prověrkou. V létě je to běh v terénu a v zimě skialpinistický výstup. Kdo nesplní stanovené limity, je ze školy vyřazen. Obě části jsou zakončeny zkouškami.

---

⁵² Česko. Zákon ze dne 30. června 1999 č. 159/1999 Sb. o některých podmínkách podnikání a o výkonu některých činností v oblasti cestovního ruchu a o změně zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a zákona č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání (živnostenský zákon), ve znění pozdějších předpisů. Dostupný z: https://www.mmr.cz/getmedia/0afb9e3b-b09c-4a2e-be7d-5e7f79d2e8d8/Zakon-c-159-o-nekterych-podminkach-podnikani-v-ob_1.pdf?ext=.pdf.

Po úspěšném absolvování složí čekatel slib Horské služby a stává se dobrovolným členem HS.⁵³

---

⁵³ BULIČKA, Michal. Zimní škola Horské služby. *Horská služba: doporučení a informace* [online]. 2012, č. 7, s. 4-5 [cit. 2022-06-20]. Dostupné z: <http://www.horskasluzba.cz/data/web/download/casopis-horske-sluzby/casopis-hscr-7-zima2012-13.pdf>.

Empirická část

Motivace pro činnost v Horské službě

Jedním z cílů práce je zjistit, jaká byla motivace narátorů pro činnost v Horské službě. Tato motivace by nás měla zajímat minimálně ze dvou důvodů. Zaprvé nám tato otázka nejlépe přiblíží osobnosti jednotlivých členů a okolnosti jejich příchodu do Horské služby a zprostředkovaně nám poskytne informace i o samotné povaze této organizace. Druhý přínos pátrání po motivaci k činnosti je, že nám současně odhaluje těžkosti, se kterými je služba u HS nedílně spojena, a rovněž nám přibližuje i vzájemnou interakci mezi osobním životem a službou, což je druhá výzkumná otázka.

Všichni narátoři byli aktivními sportovci, což je pochopitelné, neboť činnost Horské služby je nesmírně fyzicky náročná a dobrá kondice je také nezbytnou podmínkou pro přijetí k Horské službě i setrvání v ní.⁵⁴ Každoročně jsou všichni členové podrobováni lékařské prohlídce a fyzickým prověrkám. Sport byl ale pro většinu z nich významnou součástí života již před tím, než k Horské službě nastoupili, a v mnoha případech i předtím, než se vůbec o Horské službě či možnosti stát se jejími členy dozvěděli. Nikdo z dotazovaných nevyprávěl, že by se nejdříve rozhodl usilovat o členství a na základě toho začal se sportovní a fyzickou přípravou. Bylo to právě naopak. Až jejich sportovní aktivity je začaly postupně směřovat k tomu, aby do Horské služby nastoupili. Jejich osobní cesty, které je dovedly k celoživotní aktivitě při záchraně v horách, byly velmi rozmanité a odlišné a postupně je odhalím v průběhu celé kapitoly, neboť se prolínají s různými motivacemi, o kterých v této kapitole píšu.

---

⁵⁴ *Stanovy Horské služby České republiky, z. s.* [online]. [Špindlerův Mlýn]: Horská služba, 2017 [cit. 2022-06-10]. Dostupné z: <https://www.horskaslužba.cz/data/web/download/stanovy-horske-sluzby-eske-republiky-z.s.-2017.pdf>.

Neméně rozmanitá je i škála sportů, kterým se věnovali. Nejednalo se pouze o outdoorové a individuální aktivity. Narátoři se věnovali například i plavání, gymnastice či fotbalu. Bývalý dlouholetý náčelník oblasti Beskydy Jaroslav Kozák vzpomínal, že už od dětství se věnoval atletice, fotbalu, plavání a lyžování.⁵⁵ Jan Matuš se závodně věnoval gymnastice, od žáčka po dorostence, a podle svých slov to dotáhl na přeborníka okresu. Také rád lyžoval a jezdil na kole. Ve svých deseti letech, když dostal kolo, se sám vypravil z Olomouce na návštěvu za babičkou do Veřovic. Zcela vyčerpaný však dojel do Valašského Meziříčí a tam se rozhodl pro návrat. S tím mu nakonec pomohli jiní cyklisté jedoucí směrem na Olomouc. V dospělosti ho jeho kamarád nalákal na horolezectví, které ho nadchlo a kterému se věnoval dlouhá léta. Podnikli dokonce několik vlastních horolezeckých expedic do hor do Íránu a Indie.⁵⁶

U Horské služby v Beskydech v jednu dobu sloužili dva přední českoslovenští horolezci Miroslav Jaškovský, otec našeho narátora a současného náčelníka oblasti Beskydy Radana Jaškovského, a Česlav Wojcík. Miroslav Jaškovský byl v letech 1957–1963 reprezentantem Československa, roku 1965 získal titul zasloužilý mistr sportu, v letech 1969 a 1971 se účastnil dvou československých expedic na Nanga Parbat, přičemž při druhé výpravě Michal Orolin a Ivan Fiala jako první Čechoslováci dosáhli osmitisícového vrcholu. Miroslav Jaškovský přešel významné horské cesty a je autorem mnoha prvovýstupů v Tatrách, Alpách, na Kavkaze či v Hindukúši.⁵⁷ Narátor Jiří Štivar vzpomínal na dalšího vynikajícího horolezce z řad Horské služby v Beskydech Česlava Wojcíka,⁵⁸ který v šedesátých a sedmdesátých letech přešel řadu hodnotných cest v Tatrách, Alpách, na Kavkaze, v Pamíru a Himalájích a rovněž zde podnikl řadu prvovýstupů. Společně vyrazili v roce 1969 lézt do Rakouska, Itálie a bývalé Jugoslávie. To vypovídá i o tom, jak dobrý horolezec byl i pamětník Jiří Štivar. Česlav Wojcík na to vzpomíná v knize

---

⁵⁵ Rozhovor s Jaroslavem Kozákem vedl Tomáš Novák dne 27. 8. 2021. Osobní archiv autora.

⁵⁶ Rozhovor s Janem Matušem vedl Tomáš Novák dne 16. 3. 2022. Osobní archiv autora.

⁵⁷ KREJSA, Martin. *Navždy první. Příběhy legendárních československých horolezců*. Brno: Jota, 2019. Str. 402.

⁵⁸ Rozhovor s Jiřím Štivarem vedl Tomáš Novák dne 15. 2. 2022. osobní archiv autora.

Navždy první takto: „Rád vzpomínám i na rok 1969. Rusové nás sice obsadili, ale situace byla stále docela uvolněná. S kamarádem Jirkou Štívalcem jsme vyrazili do Alp na motorce s vozíkem plným konzerv. Motorka byla přetížená a nedala se vůbec řídit. Poprvé jsme se nabourali ještě před hranicí. Přesto jsme pokračovali do Rakouska a pak přes Itálii do Julek. Na zpáteční cestě jsme překročili hranici do Čech a u zadního kola se úplně vysypaly špice. V Uherském Hradišti jsme museli koupit nové i s ráfkem. Kolo jsme vypletli a úspěšně dorazili domů. Byla to opravdu dobrodružná cesta, během níž jsme podnikli řadu pěkných výstupů. Asi největší výkon jsme podali na Travníku v Julských Alpách, kde jsme zdolali Aschenbrennerovu cestu s Debelakovým variantem.“⁵⁹

Jak vidíme, mnozí ze služebníků HS nebyli jen sportovními nadšenci, ale sportovci opravdu vrcholové profesionální úrovně.

O tom, jak různorodé zastoupení sportovců u HS bylo, vypovídá i příběh Roberta Latochy, závodníka v silniční cyklistice. Té se věnoval od svých jedenácti let. Začínal v Jablunkově, později jezdil za Třinec. V roce 1967 nastoupil do Dukly v Uherském Hradišti. Bohužel ze zdravotních důvodů musel s cyklistikou přestat. Do svých dvaadvaceti let o Horské službě ani nevěděl, že existuje. O jeho skvělé fyzické kondici se ale dozvěděli pracovníci Horské služby z přilehlého okrsku a sami jej kontaktovali. „Najezdil jsem toho hodně, závodů bylo od jara do podzimu padesát šedesát, možná více. Dneska to je normální, ale když my jsme najezdili za sezonu dvaadvacet tisíc, to bylo dost. Já jsem jezdil i s takovýma jako byl Heller, Daler, Smolík, Doležal... V šedesátém sedmém jsem měl devatenáct, to jsem jel poprvé Praha – Karlovy Vary, 260 kilometrů, nejdelší závod. Měl jsem tenkrát druhou třídu, jedničku ještě ne. Jak jsem se postavil na start, a bylo nás tam dvě stě, říkám: „Tak to nedojedeme.“ To byl nejdelší závod. To jsem přijel úplně mrtev, to si pamatuju. To

---

59 KREJSA, Martin. *Navždy první. Příběhy legendárních československých horolezců*. Brno: Jota, 2019. Str. 536.

jsem seděl na tom kole, bratranec mě držel, abych nepadnul. Jak jsem byl v tom dresu, tak jsem stál pod sprchou. To jsem byl poprvé v životě mrtev.“⁶⁰

Někteří z narátorů byli se sportem dokonce tak úzce spjati, že se rozhodli z koníčku udělat povolání a po střední škole se hlásili na vysoké školy se sportovním zaměřením. To byl případ Jaroslava Kozáka, který si po střední škole poprvé podal přihlášku na Fakultu tělesné výchovy a sportu UK do Prahy.⁶¹ Tam ho nejprve nevzali, ale díky tomu, že ve svém úsilí vytrval, nakonec uspěl; po povinné vojenské službě se na třetí pokus dostal na dálkové studium, které i úspěšně dokončil a získal akademický titul Mgr. I Jan Matúš si po střední škole podal přihlášku na kombinaci oborů tělesná výchova a biologie, ale neuspěl. Přesto se mu podařilo svázat svůj aktivní životní styl s prací – získal místo programového referenta v rekreačním středisku Gustava Klimenta na Horečkách (dnes hotel Pantáta), kde organizoval program pro hosty, vodil je po horách, lyžoval s nimi apod.⁶²

Všichni se ale kromě mnoha dalších sportů věnovali již od dětství lyžování, což je pro výkon činnosti Horské služby povinným předpokladem. Každý čekatel musí absolvovat letní a zimní Základní školu HS, aby se mohl stát dobrovolným členem. Během letní Základní školy se prověřuje fyzická kondice vytrvalostním během v terénu, v průběhu zimní Základní školy se ověřují lyžařské schopnosti. Historicky Horská služba prováděla záchranné akce v horách hlavně v zimním období, pro pohyb v hlubokém sněhu se staly lyže nepostradatelnou součástí výbavy a schopnost jejich precizního ovládnutí nezbytností. Všichni z narátorů mají k lyžování vřelý vztah. Pro mnohé je to neoddělitelná, nepostradatelná součást života, které věnovali obrovské množství svého času. „Je to sport, který... dneska, kdo nemá lyže, ten je vůl. To jsem vždycky říkal, přišel člověk do práce, říkám: „Co víkend, byls na lyže?“ „Nebyl.“ „Ty jsi vůl!“ Je to trend, to zimní lyžování.“⁶³

---

⁶⁰ Rozhovor s Robertem Latochou vedl Tomáš Novák dne 17. 3. 2022. Osobní archiv autora.

⁶¹ Rozhovor s Jaroslavem Kozákem vedl Tomáš Novák dne 26. 4. 2022. Osobní archiv autora.

⁶² Rozhovor s Janem Matúšem vedl Tomáš Novák dne 16. 3. 2022. Osobní archiv autora.

⁶³ Rozhovor se Zdeňkem Petřivalským vedl Tomáš Novák dne 15. 3. 2022. Osobní archiv autora.

Mnoho z narátorů vyrůstalo v podhorských oblastech, kde vhodný prostor a podmínky pro lyžování měli prakticky na dosah ruky. Přesto si k tomuto sportu našli cestu i ti, kteří nebydli zrovna v typických lyžařských lokalitách. Jan Matúš, který vyrůstal v Olomouci, se dozvěděl, že v Jeseníkách je velká sjezdovka. Ve svých deseti letech se sám vypravil v zimě autobusem lyžovat na Praděd. Od lyžařské „kariéry“ ho neodradil ani fakt, že tam ztratil své nové rukavice, celý den strávil venku v mrazu s holýma rukama, a ještě doma dostal za již zmíněné rukavice vynadáno.⁶⁴

Významným prvkem motivujícím ke sportu v obecné rovině je zcela jistě i určitá přirozená lidská soutěživost. Ta se projevovala v životech našich narátorů s různou měrou. Mnozí se účastnili soutěží a závodů s vrcholovými ambicemi směřujícími k profesionálnímu uplatnění. Jiní soutěžili mezi sebou v kolektivu svých vrstevníků. U všech ale tato vlastnost zdokonalovala a prohlubovala dovednosti v daných sportech a zlepšovala také fyzickou kondici. Tyto schopnosti později rozhodovaly o tom, že se narátoři stali členy HS. Soutěživý prvek se ale ani s nabytým členstvím z jejich života nevytratil. Ba naopak. Horská služba pořádá různé závody jak v celorepublikovém, tak mezinárodním měřítku. Tyto soutěže motivují služebníky HS k vytrvalému tréninku a rovněž slouží jako dobrý stmelující prvek. Soutěživost také přináší nejen uspokojení z překonávání obtíží a posunování vlastních hranic, ale i radost už z pouhé možnosti měřit své síly s úspěšnějšími závodníky, kteří jsou pro mnohé ikonami a vzory. O tom vypovídá již výše zmíněná citace Roberta Latochy, který s úsměvem na rtech vzpomínal na své závodění s významnými jmény československé cyklistiky, jako byli Jiří Daler či Jan Smolík.⁶⁵ „Mezi tím jsme samozřejmě sportovali, jezdili jsme na kole, začali jsme propagovat horská kola po horách u nás. A stalo se taky, že přišel kamarád, že co kdybychom si zajeli Dolomitenmanna?⁶⁶ On že bude skákat paraglide, já že bych jel na kole, potom je tam

---

⁶⁴ Rozhovor s Janem Matúšem vedl Tomáš Novák dne 16. 3. 2022. Osobní archiv autora.

⁶⁵ Rozhovor s Robertem Latochou vedl Tomáš Novák dne 17. 3. 2022. Osobní archiv autora.

⁶⁶ Dolomitenmann – Tento závod se každoročně pořádá v Lienzu v Rakousku. Závodí čtyřčlenné týmy štafet. Běžec musí na třináctikilometrové trase překonat převýšení 1800 metrů, následuje pět kilometrů dlouhý let na paraglidu, poté kajakář absolvuje pět kilometrů na řece Drávě a na závěr

běh, to jsme měli dalšího kluka, který běhal. To nebylo ale z Horské, to bylo mimo, a sehnali jsme kajakáře. A tak jsme to od roku devadesát devět jeli. Já jsem jel naposledy v roce 2004 (ve svých 58 letech – pozn. autora). Tedy šest ročníků. V posledním ročníku jsem se zranil. Spadnul jsem na kole. Stane se. No tak jsem říkal, že už dál nepojedu. Každým rokem je pro mě ten kopec o sto metrů vyšší. Tak jsem byl potom takový technický vedoucí toho týmu a doprovod a zajišťovali jsme takové věci. Ještě dva roky a potom už jsme to nejezdili. Mezi tím jsme stačili ještě zvládnout Snowmana. To bylo na skialpových lyžích a paraglide a snowboard. (...) A samozřejmě u Horské, tam se sportovalo hodně. Pořádaly se České poháry ve skialpinismu a toho jsem se taky zúčastňoval a mezinárodních závodů Horské služby. Ať to bylo Česko, Polsko, Slovensko, Slovinsko. Tam se nám dařilo, byli jsme už ve starší kategorii, ale už když jsme byli mladí profíci, tak už jsme začínali jezdit po závodech. To bylo závody Horské služby v Krkonoších a potom na Slovensku ještě. Až v těch starších letech jsme končili vesměs na prvním, druhém nebo třetím místě, to už bylo potom lepší.“⁶⁷

Ve vzpomínkách několika narátorů zaznělo, s jakým obdivem jako děti pokukovali na horách po mužích v červených větrovkách. Mnohé z nich fascinovali i svými lyžařskými dovednostmi, které u nich viděli na sjezdovkách. Zazněla i zajímavá zmínka o známých českých rodinných filmech Marie Poledňákové – Jak vytrhnout velrybě stoličku a Jak dostat tatínka do polepšovny. V těchto filmech představuje hlavní hrdina horolezce a náčelníka Horské služby v Krkonoších. Podle slov Josefa Slováka z těchto filmů žije Horská služba dodnes.⁶⁸ Kromě zvýšení povědomí veřejnosti o existenci a činnosti Horské služby, které ještě v šedesátých letech nebylo velké, určitě vyvolala tato série v nejednom malém chlapci i obdiv a touhu po tom vyrovnat se filmovému hrdinovi. Obdiv k činnosti Horské služby a jejím členům byl pro mnohé z našich narátorů také významnou motivací. „Já už

---

cyklista vystoupá 13 kilometrů do kopce s průměrným sklonem 27 stupňů. Poté sjede po sjezdovce zpět do Lienzu, kde závod začíná i končí.

⁶⁷ Rozhovor s Jaroslavem Kozákem vedl Tomáš Novák dne 26. 4. 2022. Osobní archiv autora.

⁶⁸ Rozhovor s Josefem Slovákem vedl Tomáš Novák dne 3. 2. 2022. Osobní archiv autora.

od čtrnácti roků chodím do lezeckého oddílu do Sokola Staré Město, no a to znamená, že jsem chodil furt po horách a plno kamarádů z toho našeho oddílu bylo vlastně členem Horské služby. Protože byli starší, já jsem byl jeden z nejmladších, já jsem měl čtrnácti let, že. Ale to byli ti starší hoši, jako je Kotásek, Křístci a spousta jiných, Tomeček a ostatní, ti byli členové našeho oddílu, ale při tom vstoupili do Horské služby. Potom Česlav Wojcík, který je mistr sportu taky. A to byli všechno moji kamarádi, a když se dostaneš do takové společnosti, která tě tak jako trošku motivuje... Hodně důležité je, k jaké té partě se uchytněš. Jestli ti stačí posedávat někde tam u hospody a pokuřovat, tak taky to vyhovuje třeba někomu. A chtěl jsem se jim přiblížit nebo tak jak vyrovnat.“⁶⁹

„Já jsem chtěl k Horské službě od malého děcka, kdy jsem byl v Krkonoších a tam jsem absolvoval přednášku... Já nevím, jestli to byl Ludva Strejček nebo někdo s tím odznakem (smích)... A oni mi dali diplom za absolvování přednášky Horské služby a ještě mi tam napsali Josef Sova a tehdy šla Nemocnice na kraji města a tam byl primář Sova, takže jsem byl náležitě pyšný! (Smích).“⁷⁰

Podmínkou k tomu, aby se zájemce o členství v HS stal tzv. čekatelem, je to, že se za něj musí zaručit dva stávající členové HS.⁷¹ To dává čas samotnému uchazeči, aby zjistil, co služba u HS obnáší, aby se rozmyslel, zda to akceptuje či ne, popřípadě aby se dále připravoval a rozšiřoval si potřebné kompetence. Zároveň však mají prostor i příslušníci daného okrsku se přesvědčit i o charakterových či jiných kvalitách uchazeče a rozhodnout se, zda ho chtějí do svého týmu. „Ten okrsek za tebe ručí. Ještě byl vždycky nějaký ručitel, i když jsi šel za čekatele, tak jsi musel mít někoho, kdo tě znal, kdo se za tebe zaručil. Že nejsi nějaký všivák, nebo že je předpoklad, že to budeš dělat tak, jak by se to dělat mělo. Že se nebudeš vymlouvat, že nemůžeš do služby.

---

⁶⁹ Rozhovor s Jiřím Štívalcem vedl Tomáš Novák dne 15. 2. 2022. Osobní archiv autora.

⁷⁰ Rozhovor s Josefem Slovákem vedl Tomáš Novák dne 3. 2. 2022. Osobní archiv autora.

⁷¹ *Stanovy Horské služby České republiky, z. s.* [online]. [Špindlerův Mlýn]: Horská služba, 2017 [cit. 2022-06-10]. Dostupné z: <https://www.horskaslužba.cz/data/web/download/stanovy-horske-sluzby-eske-republiky-z.s.-2017.pdf>.

To musí být z tebe, to musíš cítit, že chceš být poplatný a užitečný pomoci někomu, to musí být v tobě.“⁷²

Tento způsob nábory nových členů je velmi zajímavý. Umožňuje Horské službě doplňovat nové členy nejen na základě fyzických předpokladů, technických dovedností či odborných znalostí, ale zohledňuje i „lidský“ velmi subjektivní prvek – charakter, spolehlivost, zcela jistě i vnímání úlohy a smyslu existence Horské služby. To zajišťuje dlouhodobou kontinuitu celé organizace a pomáhá udržet její typický velmi osobitý ráz. Zároveň to vypovídá o hodnotovém rámci celé organizace, neboť upřednostňuje osobní vlastnosti jako jedno z hlavních kritérií již pro členství na úrovni čekatele. V dnešní době orientované na prostý výkon a efektivitu tak zvládá zohledňovat i kvality, které jsou u pomáhajících profesí a záchranných složek potřeba možná i více než jen odborná kompetentnost. Nábor se tak neděje jen zvenčí, kdy přicházejí noví, neznámí lidé, ale ve velkém počtu případů probíhá zevnitř, tedy že stávající člen někoho osloví, zda by se nechtěl k HS přidat.

Tím se utvrzuje soudržnost celého okrsku, kde vztah mezi služebníky je určitě na pevnějších a hlubších základech než mezi běžnými kolegy v jiných profesích. Mnoho služebníků u Horské služby má dokonce nějaké rodinné vazby, což je vysvětlitelné snad ze všech úhlů pohledů, které zde předkládám. Neboť vedení k aktivnímu životnímu stylu, ke sportu, lásce k horám, pomoci druhým, to vše se nejvíce předává v podmínkách rodinného zázemí. Horská služba je díky tomuto systému výběrová organizace a má tak možnost jednoduše a efektivně rozhodovat o svém směřování. Může se však díky tomu zdát být příliš nedosažitelnou a uzavřenou společností pro zájemce zvenčí. O tom, že to tak ale ve skutečnosti není, vypovídají i další dvě vzpomínky. „Takže já jsem v tom šedesátém osmém roce, když se začalo mluvit o tom, že se začne stavět chalupa Horské služby, tak s mojim kamarádem Honzou Matoškou, který taky jezdil na lyže, jsme těm klukům řekli: „Hoši, my Vám tady půjdeme pomoci, budeme chodit na brigády, nic za to nebudeme chtít, jenom

---

⁷² Rozhovor s Jiřím Štívalem vedl Tomáš Novák dne 15. 2. 2022. Osobní archiv autora.

když přijedeme na lyže, tak bychom tam mohli přespat.“ Protože na tu Kohůtku byl dost velký nápor, a ne vždycky se nám podařilo tam ubytovat přes to ROH. Tak tak to vzniklo, že jsme začali chodit na ty brigády, já jsem měl stan, to bylo v létě, postavili jsme si tam stan, přespalo se ve stanu, a tak nějak se tam ty brigády odpracovaly. A když byla chalupa v takovém hrubém stavu, to bylo v šedesátém devátém roku, tenkrát byl náčelníkem Ota Navrátil, a ten říkal: „Kluci, když tady chodíte a děláte, víme, že lyžujete, tak jestli byste nechtěli do Horské služby...“, protože tenkrát se přibíralo, bylo jich dost málo, teď ti starší ti už končili, takže bysme... Tak my, že dobře.“⁷³

„Jak jsem se dostal k Horské... To byla náhoda jako hrom! Jel jsem na kole po cestě, zastavilo auto Horská služba. Pán vylezl a říká: „Ty jsi Robert Latocha?“ Já říkám, že jo. Jsem ho v životě neviděl, v životě! A on mi říká: „No víš co, Bohuš Sýkora mi říkal, že by potřeboval jednoho mladého a říkal mi o tobě.“ „Vždyť mě neznáte?“ „Jo, já jsem věděl, že jezdíš na kole...“ Slovo dalo slovo a už to bylo.“⁷⁴

Společnost, kterou členové daného okrsku tvoří, je silně provázána spleť přátelských vztahů nejen mezi členy navzájem, ale i mezi jejich rodinami. Nejedná se o běžný pracovní kolektiv.

O propojení osobního a služebního života však budu psát v další kapitole; na tomto místě zmiňuji kolektiv, kamarády – či podle slov mnoha narátorů „rodinu“ – v roli jedné z dalších silných motivací pro činnost v Horské službě. „Ta komunita, úplně perfektní chlapi, opravdu, tam ses cítil svobodně, dobře a věděls, že jeden za druhého by opravdu dal život, položil jako, fakt. Nádherné.“⁷⁵

„A ještě můžu říct, ta HS je taková jedna rodina. Jak sloužíte třeba o víkendech, tak ti dobrovolní kluci si na ty stanice berou rodiny a samozřejmě my, když jsme hodně v práci, tak taky tam za náma jezdí rodiny. Takže to je takové provázané. A poznáváte lidi přes rodiny těch druhých. Je to taková jedna velká rodina...“⁷⁶

---

⁷³ Rozhovor se Zdeňkem Petřivalským vedl Tomáš Novák dne 15. 3. 2022. Osobní archiv autora.

⁷⁴ Rozhovor s Robertem Latochou vedl Tomáš Novák dne 17. 3. 2022. Osobní archiv autora.

⁷⁵ Rozhovor s Jiřím Štívalcem vedl Tomáš Novák dne 15. 2. 2022. Osobní archiv autora.

⁷⁶ Rozhovor s Josefem Slovákem vedl Tomáš Novák dne 21. 4. 2022. Osobní archiv autora.

Kráska hor, klid a ticho přírody rozlehlých Beskyd, které jsou největší Chráněnou krajinnou oblastí v ČR, a vztah, který si k nim může člověk vytvořit, mohou být bezpochyby dalším důvodem, proč se rozhodnout svázat svůj život s Horskou službou. Většinu narátorů vedli k lásce k horám a přírodě rodiče, ať již přímo nebo prostřednictvím sportů, které v nich provozovali. Většina z nich s nimi chodila na pěší výšlapy, věnovali se turistice či lyžování. Mnozí z nich se narodili a vyrůstali v podhorských oblastech. Jiní se do hor přestěhovali v dospělosti. „Můj otec byl milovník turistiky, lyžoval, zimní i letní, taková svérázná postava. Mě vlastně začal jako čtyřletého, my bydleli naproti takového kopca, tak tam mě začal už jako čtyřletého brávat.“⁷⁷

„Lyže mi dal otec, když jsem měl tak osm roků, takové jasanky mi udělal. Pružinové vázání na to bylo, jako tehdá, já jsem byl v sedmém nebi...“⁷⁸

Ovšem nebylo to pravidlo, že by všechny k horám a sportu vedli rodiče. Někteří si museli najít cestu sami. „Otec chodil třeba na fotbal jenom. Jako divák. Jako pasivní divák. Kdežto my jsme jako kluci... měli jsme tam na ulici kluka, který byl mistr republiky ve vrhu koulí u žáků, a ten pořád něco pořádal s námi a to pořád tak postupovalo, až jsme se dopídili do těch vyšších, hlavně v tom starším věku.“⁷⁹

Zjišťoval jsem, zda narátoři měli primárně vztah k horám, k prostředí, ve kterém provozovali své sportovní aktivity, anebo zda na prvním místě byl vztah k danému sportu a hory plnily spíše druhořadou úlohu sportoviště. K jednoznačné odpovědi jsem nedošel, ale nikdo neřekl, že by na prvním místě byl sport, samotná pohybová aktivita a hory že by tvořily jen jakousi kulisu a roli pomyslné velké tělocvičny. Někteří jednoznačně vyzdvihli na první místo lásku k horám. Většina to bere jako záležitost provázanou, neoddělitelnou nebo nad tím takto nikdy ani neuvažovali. „Určitě, já jako lyžování... a vím, že na těch horách je lidí... spousta... ten

---

⁷⁷ Rozhovor se Zdeňkem Petřivalským vedl Tomáš Novák dne 15. 3. 2022. Osobní archiv autora.

⁷⁸ Rozhovor s Miroslavem Oravcem vedl Tomáš Novák dne 3. 5. 2022. Osobní archiv autora.

⁷⁹ Rozhovor s Jaroslavem Kozákem vedl Tomáš Novák dne 26. 4. 2022. Osobní archiv autora.

potřebuje pomoc, ten radu, ten to... Člověk to nedělal pro – žádné zisky z toho nebyly, ale ta láska k těm horám...“⁸⁰

Mnozí trávili v horách všechn svůj volný čas i mimo službu. Jezdili lézt do Tater, Alp i pohoří po celém světě. Jan Matúš se účastnil horolezeckých expedic např. do hor v Íránu a Indii,⁸¹ Jiří Štivar po revoluci v roce 1989 cestoval po horách několika kontinentů.⁸² Touha či snad potřeba být v horách byla pro mnohé rozhodující ať už kvůli sportu, přírodě samotné nebo kombinaci obojího. Horská služba má svými vnitřními předpisy nastavený věk odchodu do důchodu a od té doby již není možné zůstat aktivním členem.⁸³ Mnozí se ale rozhodli se v horách dále angažovat a hledali jiné cesty. Karel Palička pracoval na lyžařském vleku ve Velkých Karlovicích až do doby, kdy byl s ním nahrán rozhovor pro tuto práci,⁸⁴ Jaroslav Kozák dále sloužil až do 67 let u Horské služby na Slovensku.⁸⁵

Jednou z motivací, proč se stát profesionálním členem Horské služby, může být atraktivní, dobrodružná a nestereotypní náplň práce a jistá svoboda, kterou tato profese nabízí. Univerzálnost, která je u každého služebníka potřeba, vyžaduje trénink a přípravu v řadě rozmanitých činností. Nejen fyzickou a sportovní přípravu, ale je potřeba ovládat i lanové techniky a práci ve výškách či se školit a zdokonalovat v poskytování zdravotnické pomoci a mnoho dalšího. Požadavek univerzálnosti je dán jednak nízkým počtem profesionálních členů, kteří mnohdy slouží samostatně, jednak širokou škálou možných rizikových situací, ve kterých jsou nuceni zasahovat. Běžný den ve službě je ale vázán na pobyt na stanici či v jejím nejbližším okolí a čekání na případnou nouzovou výzvu. „Není to stereotyp. Díky tomu, jak máte tolik těch činností, tak prostě jezdíte po různých cvičeních a doškolení a děláte pořád nějakou

---

⁸⁰ Rozhovor s Miroslavem Oravcem vedl Tomáš Novák dne 3. 5. 2022. Osobní archiv autora.

⁸¹ Rozhovor s Janem Matúšem vedl Tomáš Novák dne 16. 3. 2022. Osobní archiv autora.

⁸² Rozhovor s Jiřím Štivarem vedl Tomáš Novák dne 15. 2. 2022. Osobní archiv autora.

⁸³ *Stanovy Horské služby České republiky*, z. s. [online]. [Špindlerův Mlýn]: Horská služba, 2017 [cit. 2022-06-10]. Dostupné z: <https://www.horskaslužba.cz/data/web/download/stanovy-horske-sluzby-eske-republiky-z.s.-2017.pdf>.

⁸⁴ Rozhovor s Karlem Paličkou vedl Tomáš Novák dne 29. 3. 2022. Osobní archiv autora.

⁸⁵ Rozhovor s Jaroslavem Kozákem vedl Tomáš Novák dne 27. 8. 2021. Osobní archiv autora.

jinou činnost. (...) Ale je to fůra toho, jste pořád mezi lidma, je hodně slušných lidí na těch horách, setkáváte se s těma lidma a pomáháte jim, jako komunikujete, máte určitou svobodu. (...) Já jsem dneska nastoupil (čtvrtek – pozn. autora) a v pondělí končím ráno a od toho auta se nemůžete hnout, jste jak pes u boudy uvázaný. A tak čekáte na úraz a tahle ta svoboda je v určitých dnech. Máme určité práce, kdy se dostáváme do terénu, abychom poznali terén, máme určité dny vyhrazené pro sportovní činnosti, jak lezení, tak pro kola nebo pro běh.“⁸⁶

Motivací k činnosti u HS je mnoho – je to čistě individuální záležitost, každý má jiné pohnutky, které se různě kombinují, každý přemýšlí trošku jinak. Každý tam vstupuje s jiným očekáváním, každému služba u HS přináší do života něco jiného. Proto jsem nedošel k jednoznačnému závěru, co je nejsilnější motivací. O silných individualitách u Horské služby dobře vypovídají i slova profesionálního člena Josefa Slováka. „Zrovna třeba s kolegou přijdu po dlouhé době do služby a my si musíme na sebe zvyknout. Protože každý byl zvyklý dělat sám ty věci a máte jasnou představu o tom, jak co budete dělat a ty dvě ega vedle sebe je těžké ukočírovat. A to si sedne. Po pár dnech si sedne, ale je to ze začátku pro nás těžké, ač mimo tyhle ty činnosti, myslím si, že je to velmi dobrá parta.“⁸⁷

Individuální je i vnímání samotného výkonu služby, jakési vnitřní motivace. Jsem si vědom, že o tématu vztahu člověka ke své práci či o hledání smyslu života by se dala napsat samostatná práce, která by vyžadovala zapojení i jiných výzkumných metod, ale myslím, že při pátrání po možných motivacích nemůžeme pominout ani tento duchovní rozměr. Proto zkusím alespoň okrajově přiblížit, jak své působení u horských záchranářů vnímají naši narátoři.

Způsob, jakým všichni na Horskou službu vzpomínali, s jakou radostí i jistou hrdostí – přestože se jedná o velmi skromné osobnosti – napovídá, že svou službu nevnímali pouze jako nezbytnost, kterou je třeba vykonat, ale jako něco, co dělali s láskou. Něco, k čemu byli silně motivovaní, neustále se snažili zdokonalovat

---

⁸⁶ Rozhovor s Josefem Slovákem vedl Tomáš Novák dne 21. 4. 2022. Osobní archiv autora.

⁸⁷ Rozhovor s Josefem Slovákem vedl Tomáš Novák dne 21. 4. 2022. Osobní archiv autora.

a zefektivňovat celý záchranný proces, a to mnohdy bez jakékoliv hmotné kompenzace. Většina narátorů byla celoživotně dobrovolnými členy a z toho pro ně neplynuly žádné peněžité odměny, mnozí z nich dokonce v začátcích používali vlastní výstroj. S Horskou službou spojují svou osobnost, smysl svého života a mnohdy s ní svůj osobní život provazují. Chápu ji tedy mnohdy spíše jako poslání. V tomto slově si zároveň promítají potřebu vykonávat danou činnost navzdory všem překážkám. Cíl práce a výsledek jejich snažení pro ně vysoce převyšuje překážky a komplikace, které jim to přináší. Právě jako poslání mnozí z narátorů své působení u HS označili. Jiní ale vnímají svou práci jako koníček. Něco, co dělají s velkou radostí, co jim přináší veskrze pozitiva. Pravděpodobně tak těžkosti považují za marginální záležitost a vnímají spíše pozitivní aspekty činnosti. Některým se dokonce podařilo si tenhle vztah ke službě druhým udržet po celý aktivní pracovní život. To, že zdůrazňovali, že to stále jako koníček cítí, svědčí o tom, že se jim činnost neomrzela, nezprotivila a stále jim přináší dostatek pozitivních prvků. „Já jsem říkal kolikrát, že to je tvoje poslání. Rozumíš mi? Jako když chce být někdo knězem. Třeba. Máš takovou potřebu pomáhat. A v té HS je ta možnost je hodně taková velká.“⁸⁸

„Já to neberu jako povolání. Kdybych to bral jako povolání, tak bych se z toho musel... Myslím si, že je to poslání. Kdyby to člověk bral jen jako povolání, tak by to nedělal. Protože ono to stráví řadu času i nervů a řadu starostí.“⁸⁹

S vnímáním výkonu služby jako poslání souvisí i kompenzace negativních stránek služby formou úspěšných záchranných akcí. Přestože čistě pozitivní zážitky z „ostrých“ akcí jsou spíše raritou, dovedou člověka uspokojit na dlouhou dobu a poskytnout mu tak dostatečnou odměnu za jiná úskalí. „A já jsem tam v půl druhé v noci narazil na tu chalupku a šel jsem se tam podívat a ten kluk tam ležel. On se zachránil, díky tomu, že našel tu budku. Zabloudil, ale vytlačil dveře a byl tam. Takže to byla paráda úplně. Takové zadostiučinění, že se to podařilo. Naložili jsme ho na kanadky, svezli dolů. On do nemocnice, my k brachovi do Frýdlantu, byli šťastní

---

⁸⁸ Rozhovor s Jiřím Štívalcem vedl Tomáš Novák dne 15. 2. 2022. Osobní archiv autora.

⁸⁹ Rozhovor s Josefem Slovákem vedl Tomáš Novák dne 21. 4. 2022. Osobní archiv autora.

jak hrom, rozumíš. To byla nádhera. To tě hladilo, ten pocit takový, víš, že fakt pomůžeš. Když se to podaří, když to dobře dopadne. A to už bylo před závěrem, to už potom padlo, to už jsem končil vlastně. Takže to bylo takové pohlazení za ty průsery, co člověk zažije, kde se ti to potom v hlavě, není ti dobře, když máš těžké úrazy, třeba s nějakým tragickým koncem. To na mě tak nepůsobilo dobře.“⁹⁰

Provázanost osobního a pracovního života u Horské služby

Činnost Horské služby v mnoha ohledech vyžaduje velké nasazení každého jejího člena. Už jen cesta, kterou je nutné podstoupit k tomu, aby se člověk do jejich řad dostal, je zdlouhavá a vyžaduje velké přizpůsobení se tomuto cíli. Nejde jen o fyzickou přípravu. Z vyprávění našich narátorů se dozvídáme, že mnohdy bylo zapotřebí upravit celý civilní život, aby se přiblížili pouhé možnosti se do HS přihlásit. Např. Jiří Štivar se vyučil valcířem. To pro něj znamenalo, že musel chodit do továrny, kde měl nepravidelné směny. Mnohdy tak neměl o víkendech volno jako jiní dobrovolníci u HS, kteří soboty a neděle trávili na službách. K Horské službě ho to ale táhlo, tak si podal přihlášku na večerní průmyslovku, kam se dostal a postupně získal lepší pozici. Tam již měl pravidelné denní směny a volné víkendy. Okamžitě tedy zažádal o členství v Horské službě.⁹¹

Touha po horách a po životě v nich ovlivnila i osobní život Karla Paličky. Ten žil v Přerově, který se mu nelíbil. Ošklivil se mu průmyslový charakter města a nevyhovoval mu ani rovinný ráz místní krajiny. Když se mu s manželkou narodily děti, trpěly častými problémy s dýchacími cestami.⁹² Karel Palička vypráví, jak razantně změnila život jeho rodiny návštěva obvodní lékařky. „Ona mi říkala, že jestli nejsem závislý tady na tom smradu z toho Přerova, z té kotliny uzavřené, tak ať zmiznu

---

⁹⁰ Rozhovor s Jiřím Štivarem vedl Tomáš Novák dne 15. 2. 2022. Osobní archiv autora.

⁹¹ Rozhovor s Jiřím Štivarem vedl Tomáš Novák dne 15. 2. 2022. Osobní archiv autora.

⁹² Rozhovor s Karlem Paličkou vedl Tomáš Novák dne 29. 3. 2022. Osobní archiv autora.

někam na hory a hotovo. To byla voda na můj mlýn, takže jsem začal shánět inzeráty všechny možný a furt to nějak nevycházelo, protože buď byla práce a nebylo bydlení... Já už měl dvě děti, už jsem potřeboval někde bydlet a kdysi jsme seděli v Přerově s mojim sousedem a on říkal, že má v Karolínce strejdu, že tam dělá huťmistra ve sklárnách, a jestli bych tam nechtěl jít. (...) Tak on tomu strejdovi zavolal a ten mi domluvil s tím ředitelem skláren setkání. Já nevím, co mě to napadlo, já už jsem dal v těch strojírnách v té slévárně výpověď. Tam byla výpověď dva měsíce a už mi začínalo téct do bot, povídám, tak jedem a přijeli jsme sem. Vjeli jsme přes Vsetín do toho Ústí do toho údolíčka, to se pomaličku začínalo uzavírat, ty kopečky narůstaly, a to bylo něco! Prostě bomba! Přijeli jsme sem, jsem potom šel za tím ředitelem skláren, on říkal, já vás беру, okamžitě, a když nastoupíte od prvního první, dostanete třípokojový byt. Co já jsem si jako táta od dvou děcek od rodiny mohl více přát. Takže hotovo, vyřešené. A první, co bylo, možná když jsem tady bydlel čtrnáct dnů, jsem se začal pít po té Horské.“⁹³

Pro každého člena představuje výkon služby u HS značnou časovou zátěž. V době, kdy neslouží profesionální členové, mají službu dobrovolníci. To znamená, že všechny víkendy a dovolené musí Horská služba pokrýt činností dobrovolnické základny. Dnes pomalu stoupají počty profesionálních členů a klesají počty dobrovolných, ale dříve to bylo naopak a chod mnoha stanic zajišťovali pouze dobrovolníci. Profesionální členové zase trávili na služebnách několik dní v kuse, nevraceli se na noc domů a s rodinami se tedy viděli jen velmi málo. „Tenkrát jsme to s tím náčelníkem dohodli tak, že budeme sloužit i přes noc, takže já jsem to měl potom tak, že jsem sloužil čtrnáct dnů v kuse, dva dny volno, takže já jsem byl celou zimu pryč. Takže i když jsme s Helčou padesát jedna roků spolu, tak čistého času třináct let (smích).“⁹⁴

Aby rodiny příslušníků netrpěly jejich častou absencí, snažili se to naši nárátoři kompenzovat tím, že brali své nejbližší s sebou na služebnu. Mnozí to zpětně

---

⁹³ Rozhovor s Karlem Paličkou vedl Tomáš Novák dne 29. 3. 2022. Osobní archiv autora.

⁹⁴ Rozhovor s Karlem Paličkou vedl Tomáš Novák dne 29. 3. 2022. Osobní archiv autora.

vnímají i jako velký benefit pro rodinný život, neboť tak trávili volný čas společně a v pěkném prostředí hor s dobrým zázemím základen. Děti se učily v zimě lyžovat, v létě zase chodily po kopcích na borůvky či na houby apod.⁹⁵ „Manželka lyžuje skvěle! Když jsem ji poznal, to ještě neuměla. Koupil jsem jí lyže a učil ji lyžovat, jenže na to jsem nebyl trpělivý, tak moje sestra ji učila. Dneska jezdí výborně. Každý rok, co se režim obrátil, každý rok jsme jeli do Itálie, každý rok. Nejdřív se zájezdy, pak auty s dětma. Já jsem je učil od mala lyžovat, vždycky na Severku jsem je bral.“⁹⁶

Josef Slovák pozitivně hodnotí i to, že děti vidí činnost, kterou na službě vykonávají. Když se dělá např. cvičení v resuscitaci, ukazuje to i jim.⁹⁷ Tato vzpomínka dokresluje i skutečnost, proč se poměrně často stávají členy HS i synové stávajících služebníků. Prostředí Horské služby je jim důvěrně známé od dětství, tvoří si zde osobní vazby, mají zde své vzory, učí se dovednostem, které jsou pro záchranu v horách důležité.

Ovšem ne všechny rodiny záchranářů jezdily s nimi na služebny. Mnohé páry tak trávily víkendy a spoustu volna odděleně. Všichni narátoři zdůraznili, jak nezbytným předpokladem pro jejich činnost byla podpora a tolerance jejich nejbližších. „Je fakt, že rodina musela mít pochopení. Bez toho by to nešlo. Měl jsem rozpis služeb, to už manželka věděla, že budu pryč, že jsem ve službě.“⁹⁸

Činnost HS byla pro narátory bezesporu jedna z hlavních priorit jejich života. Věděli, že se jí chtějí věnovat dlouhodobě, a šli za tím. Tudíž provázanost s osobním životem tam byla veliká. Zajímavé je, že nikdo nevypověděl, že by jejich služba v horách měla i negativní dopady na rodinný život. Buď skutečně neměla, nebo to narátoři nechtěli či neuměli reflektovat. Na druhou stranu je patrné, že služebníci neutíkali do hor od rodiny, oni se snažili rodinný život se svou činností u HS propojit, a nutno říct, že velmi úzce. „To bylo i na té Lysé nebo na každém okrsku, bylo to takové přístupnější, bylo to fajn. Já jsem měl tři děcka, všechny tři lyžovaly, takže když

---

⁹⁵ Rozhovor se Zdeňkem Petřivalským vedl Tomáš Novák dne 15. 3. 2022. Osobní archiv autora.

⁹⁶ Rozhovor s Robertem Latochou vedl Tomáš Novák dne 17. 3. 2022. Osobní archiv autora.

⁹⁷ Rozhovor s Josefem Slovákem vedl Tomáš Novák dne 21. 4. 2022. Osobní archiv autora.

⁹⁸ Rozhovor s Miroslavem Oravcem vedl Tomáš Novák dne 3. 5. 2022. Osobní archiv autora.

jsem měl službu, měl jsem službu třeba co třetí víkend, ale já jsem tam byl stejně každý víkend, už kvůli těch děcek, že se tam trénovalo, jezdilo, za druhé mě to bavilo.“⁹⁹

Pracovníci rovněž museli být schopni zajišťovat pravidelnou službu na stanicích, a to v poměrně malém množství, což na jednotlivé členy kladlo velké časové nároky. Řešit časovou náročnost zvýšením členské základny nebylo možné z několika důvodů. Např. byl nedostatek materiálního zázemí a výbava byla a je drahá. Dále každý člen musí procházet mnohými školeními a zajistit i tyto metodické akce by bylo pro velké počty účastníků náročné. Z praktického hlediska by méně časté služby v terénu vedly k tomu, že by se záchranáři nedostávali pravidelně do akce, nepřicházeli by tolik do kontaktu s úrazy, a bylo by tak pro ně náročnější udržovat si potřebné návyky nezbytné pro adekvátní řešení situace v terénu. „Samozřejmě, když se dlouho nic neděje, tak (smích) je to potom nepříjemnější. Ono, když to řeknu, když ty úrazy tak trošku běží za sebou, tak se to líp jakoby zpracovává, než když prostě dlouho třeba týden nic není, tak člověk je potom takový nervózní, že jde po dlouhé době k úrazu. Takže lepší, když se furt něco děje, než že by to bylo lepší vůči lidem, ale je to takové příjemnější. (Smích).“¹⁰⁰

Všichni chtěli i museli na služebnách být, spolehlivost každého člena byla velmi důležitá pro zajištění stálé služby na horách. O víkendech sloužili tři či čtyři dobrovolníci a někteří vzali i svoje rodiny. Do toho přišlo i několik dalších, kteří službu neměli, ale chtěli na horách být, mnohdy také s rodinami. Na základnách někdy bylo opravdu živo. Rodiny se tímto způsobem spolu seznamovaly, poznávaly a vznikala tam komunita lidí, kteří spolu rádi trávili volný čas. O tom svědčí i to, že se scházeli i mimo prostředí Horské služby. Mnohdy rodiny služebníků jednoho okrsku jezdily na společné dovolené. „Každý rok, každý rok jsme jezdili na Štrbu, celá parta s manželkami, celá parta s dětma. Deset let! Deset let za sebou každý rok. Jsme přijeli,

---

⁹⁹ Rozhovor s Jiřím Štívalem vedl Tomáš Novák dne 15. 2. 2022. Osobní archiv autora.

¹⁰⁰ Rozhovor s Karlem Kramolišem vedl Tomáš Novák dne 6. 5. 2022. Osobní archiv autora.

posrandovali, po horách chodili, někteří auty, někteří vlakem. My jsme byli super parta...“¹⁰¹

„Všichni jsme měli potom rodiny, děti, skoro ve stejném věku, tak jsme vlastně díky tomu strávili deset, patnáct let prostě dovolených společně, jestli u moře, někde na horách, s dětma, takže v podstatě jsme se tak jako propojili i rodinama, takže se potkáváme, když to řeknu, celý život takhle. Jo takže děti se znají, že si vyjedou na výlet, teď už jsou dospělé, tak teď už si vyjedou i sami, prostě bez nás na výlet, ale znají se vlastně z té Horské služby.“¹⁰²

Větší provázanost byla mezi dobrovolnými členy, protože profesionálové dříve sloužili po jednom přes týden a na víkend odcházeli domů, když přicházeli dobrovolní členové, kteří je střídali. V každém okrsku byl mnohdy jen jeden stálý profesionál. Stanice jednotlivých okrsků jsou rozesety po celých Beskydech a jsou od sebe dost vzdáleny. Profesionální členové se tedy mezi sebou moc nepotkávali, vyjma různé schůze a školení. To neznamená, že by se však bohaté vztahové vazby týkaly pouze dobrovolníků. Profesionální a dobrovolní členové spolu velmi úzce spolupracují a často společně i slouží. Také všichni zaměstnanci HS původně pochází z řad dobrovolných členů,¹⁰³ takže nestáli bokem, tyto bohaté a kamarádké vazby s ostatními příslušníky daného okrsku měli také. „To byli kamarádi, opravdu. To, že jsi byl profík... určitě věděl více jak my dobrovolní, si myslím, ale jinak to byli kámoši, všichni...“¹⁰⁴

To, že profesionálové vykonávali službu přes týden sami a současně stáli i trošku stranou dobrovolníků a jejich rodinných víkendových setkávání, přináší otázku, zda takový život nebyl osamělý. Přece jen mnohdy sloužili několik dní v kuse a byli tedy pryč i od rodiny. Karel Palička však nesouhlasil. „Ono to nebylo

---

¹⁰¹ Rozhovor s Robertem Latochou vedl Tomáš Novák dne 17. 3. 2022. Osobní archiv autora.

¹⁰² Rozhovor s Karlem Kramolišem vedl Tomáš Novák dne 6. 5. 2022. Osobní archiv autora.

¹⁰³ *Stanovy Horské služby České republiky, z. s.* [online]. [Špindlerův Mlýn]: Horská služba, 2017 [cit. 2022-06-10]. Dostupné z: <https://www.horskaslužba.cz/data/web/download/stanovy-horske-sluzby-eske-republiky-z.s.-2017.pdf>.

¹⁰⁴ Rozhovor s Miroslavem Oravcem vedl Tomáš Novák dne 3. 5. 2022. Osobní archiv autora.

o samotě. Za prvé na těch kopcích je obrovské množství lidí, vy jste tam sám, ale tam se střídají lyžařské kurzy, třeba šest kurzů každý týden a to jezdí roky a roky furt stejný školy, stejní kantoři, takže děcka se vystřídaly, ale kantoři zůstali furt stejný... a ve čtyři hodiny, když se vyply vleky, tak jsme se domluvili, od pěti do šesti jsem dělal pro ty děcka přednášku o horách a o Horské službě, já měl k tomu natočený nějaký videa, takže já jsem s těma lidma byl furt, já jsem tam netrpěl, že bych tam byl sám, chudák... Vůbec!“¹⁰⁵

Možnost stát se profesionálním členem, tedy mít svůj koníček – službu u HS – jako stálou práci, se pohybuje na pomezí témat interakce osobního a služebního života a motivace k činnosti v HS. Pro některé tato vidina určitě mohla být součástí širší motivace k činnosti, ale spíše jako možný příjemný benefit. Myslím si, že dominantní motivací být nemohla. Cesta k pracovní smlouvě je dlouhá a velmi nejistá a aby na ní člověk vydržel, potřebuje mnohem více důvodů než hypotetickou možnost. Např. Josef Slovák byl u HS 12 let, než se uvolnilo místo profesionála, a vzpomínal, že do poslední chvíle nevěděl, zda to vyjde, nebo ne.¹⁰⁶

Zájemce o pozici profesionála musí tomuto cíli přizpůsobit celý život, věnovat tomu mnoho let, a nakonec se mu to nemusí vůbec podařit. Na stanice se chodívají ptát noví zájemci, jaká je možnost se zapojit do Horské služby. Mnohdy když zjistí, kolik let jim bude trvat, než se vůbec stanou dobrovolnými členy, a že k profesionálům je to ještě složitější a nejistější, tak si to rozmyslí a už se ani nehlásí.¹⁰⁷ Proto si myslím, že vize profesionálního uplatnění v řadách HS není primární motivací pro zapojení se do činnosti HS. Proto jsem toto téma dal do kapitoly věnující se osobnímu životu.

Zjistil jsem, že ne všichni dobrovolní členové by se chtěli stát profesionály. I mezi našimi narátory několik vypovědělo, že byli spokojeni se svou prací. Mnohým také vyhovovala pozice dobrovolného člena či o případném výkonu služby na plný

---

¹⁰⁵ Rozhovor s Karlem Paličkou vedl Tomáš Novák dne 29. 3. 2022. Osobní archiv autora.

¹⁰⁶ Rozhovor s Josefem Slovákem vedl Tomáš Novák dne 21. 4. 2022. Osobní archiv autora.

¹⁰⁷ Rozhovor s Karlem Kramolišem vedl Tomáš Novák dne 3. 2. 2022. Osobní archiv autora.

úvazek neuvažovali z jiných důvodů. Naopak Jan Matuš chtěl využít příležitost nastoupit jako profesionál na Pustevny na místo, které se mělo uvolnit po předčasně odcházejícím členu HS. Ten si to ale na poslední chvíli rozmyslel a pan Matuš se tak musel vrátit zpět do zaměstnání, kde již podal výpověď, a dále zůstal dobrovolným členem.¹⁰⁸

Vztahy mezi dobrovolnými členy byly velmi přátelské; zajímalo mě, zda nemohla do tohoto kolektivu vnášet prvek konkurence či rivality možnost stát se profesionálním členem. Neboť v rámci systému fungování Horské služby se profesionální základna doplňuje z řad dobrovolných členů. V rámci rozhovorů mi nikdo neřekl, že by si toho všímal. Z nahrávek s narátory, kteří byli profesionálními členy, se dozvídáme, jakým způsobem se jimi stali. „To byl ten paradox u nás s tím Petrem Cíglerem, že nikdo nechtěl nastupovat k Horské službě z těch dobrovolných členů za plat 1 250 korun hrubého. (...) Oni měli všeci přes 3 000 korun platu, čistého. Tak nikdo to nechtěl dělat. Potom nám to vyčítali: „Vy se máte, vy dostáváte...“ Já říkám: „Ale chlapi, mohli jste to jít dělat vy.“ Kdo by to za ty peníze dělal.“¹⁰⁹

Z další ukázky se dozvídáme, že v některých případech se na místo profesionála skutečně hlásilo více zájemců, a proto aby se zvýšila šance na úspěch, bylo potřeba si zvýšit své kompetence. Karel Palička si proto udělal kurz cvičitele Horské služby, horského vůdce a leteckého záchranáře, a tím dosáhl v rámci možností u dobrovolných členů maximálního možného vzdělání. Nutnost tohoto postupu o jisté konkurenci v případě výběrových řízení na profesionální pozici vypovídá. Nedožíváme se však, jestli a jak tato konkurence narušovala osobní vztahy mezi dobrovolníky. „...a samozřejmě došlo na krájení chleba, že ten Karel už končil a najednou se zjistilo, že všichni by šli s platem níž, s tím nástupním platem u Horské služby níž, než měli ve svém civilním zaměstnání. A já taky. Já jsem v té sklárně měl nějaký plat a ten nástup do té Horské byl o tisíc míň. Což v té době, kdy se vydělávalo

---

¹⁰⁸ Rozhovor s Janem Matúšem vedl Tomáš Novák dne 16. 3. 2022. Osobní archiv autora.

¹⁰⁹ Rozhovor s Jaroslavem Kozákem vedl Tomáš Novák dne 27. 8. 2021. Osobní archiv autora.

nějakých dva a půl, tři tisíce... jsem přišel domů a řekl jsem to manželce, myslel jsem, že se se mnou rozvede nebo mě zabije...“¹¹⁰

Z kontextu vyplývá, že zájem ostatních přihlášených o pozici profesionálního člena nebyl až tak velký, aby byli ochotni jít s platem v novém zaměstnání níže. Znovu se setkáváme s tématem nízké nástupní mzdy profesionálů. Ta ale rychle rostla. Pan Palička vzpomínal, že již za rok vydělával stejné množství peněz jako ve sklárnách, ze kterých odešel. Pan Kozák se v době svého nástupu k profesionálním členům ženil a jeho snoubenka v té době ještě studovala vysokou školu.¹¹¹ Finanční otázka pro něj tedy byla důležitá, ale budoucí žena ho v jeho činnosti podporovala. S úsměvem vzpomíná, že museli vyžít z jeho skromného platu a manželčina stipendia.

Dobrovolná forma členství k profesionálnímu vztahu přímo nesměruje. Všichni dobrovolníci tedy mají ještě civilní zaměstnání, které je živí. Jakým způsobem se však obě činnosti vzájemně ovlivňují, je zcela individuální. Miroslav Oravec o své profesi řidiče mluvil s velkou láskou a bylo vidět, že by pro něj bylo nelehké, kdyby si musel vybírat mezi Horskou službou a svým zaměstnáním, a proto byl rád, že se mu dařilo obě činnosti celý život kloubit dohromady.¹¹² Nad pozicí profesionálního člena tedy neuvažoval. „Já jsem měl také zaměstnání, to mě bavilo, já jsem po tom toužil dělat panského kočího, a to bych potom nemohl, to bylo kolikrát i o víkend, že se jelo. Pokud jsem mohl. Když jsem měl službu, tak nejde to... nebo jsem si vyměnil službu s někým. Vždycky se to nějak spytlikovalo.“¹¹³

Robert Latocha pracoval ve Třineckých železárnách a vzpomínal, že i u něj v zaměstnání nacházela jeho činnost u HS u vedoucích pochopení. „Úraz byl nějaký večer, tak jsem běžel, to jsem nepřišel. „Kdes byl?“ Ale oni to věděli, to bylo v novinách nebo v rádiu. To bylo bez problémů. Já jsem měl dobrého šéfa.“¹¹⁴ V Moravském elektrotechnickém závodě (MEZ) ve Vsetíně pracovalo hned několik

---

¹¹⁰ Rozhovor s Karlem Paličkou vedl Tomáš Novák dne 29. 3. 2022. Osobní archiv autora.

¹¹¹ Rozhovor s Jaroslavem Kozákem vedl Tomáš Novák dne 27. 8. 2021. Osobní archiv autora.

¹¹² Rozhovor s Miroslavem Oravcem vedl Tomáš Novák dne 3. 5. 2022. Osobní archiv autora.

¹¹³ Rozhovor s Miroslavem Oravcem vedl Tomáš Novák dne 3. 5. 2022. Osobní archiv autora.

¹¹⁴ Rozhovor s Robertem Latochou vedl Tomáš Novák dne 17. 3. 2022. Osobní archiv autora.

členů Horské služby, kteří sloužili na Kohútce. Turistická horská chata Kohútka a tamní první lyžařské vleky byly historicky spjaty s tímto podnikem a ten je tedy v jejich činnosti podporoval.¹¹⁵ „My jsme byli všichni z MEZu, my jsme byli ve spojení, když náhodou se něco stalo, tak my jsme byli okamžitě připraveni a odjížděli jsme i v týdnu, když se kolikrát stalo, že nás potřebovali, někdo se ztratil nebo něco, tak jsme byli okamžitě schopni se domluvit a vyjet nahoru. My jsme byli všichni dobrovolníci. Teďka nevím, od kterého roku to začalo, jsme byli uvolňování ze zaměstnání, nějakou refundaci mzdy nám vyřídil ten oblastní výbor. Vždycky jsme se střídali, buď to po týdnu nebo po čtrnácti dnech, tam už potom byla stálá služba. Ta refundace se platila tady z MEZu, tak my jsme se střídali hlavně přes tu zimu.“¹¹⁶

Jana Matúše jeho zaměstnání programového referenta na zotavovně ROH k Horské službě nepřímo dovedlo. „...a tím, že jsem jezdil s nima na zájezdy na Pustevny a do Rožnova na hory a tak, tak jsem si všechno kolem těch lidí musel dělat sám. Někdo dostal třeba infarkt nebo si zlomil nohu, učil jsem je lyžovat, byly nějaký problémy, tak jsem si to furt ošetřoval sám... Protože jsem s jedním kamarádem, co dělal na Pokroku na Bílé, jsme se dali dohromady, a on teda dělal horolezectví a on mě tak nějak na to nalákal... (...) ...seznámil mě tady s klukama ve Frenštátě, kteří už to jako dělali, no a tak tím jsem poznal Mirka Jaškovskýho, což byl tatínek od Radana, protože on se vrátil z toho Nanga Parbatu tenkrát, tak on mi chodil dělat pro ty rekreanty přednášky, tak jsme se znali. On věděl, že jsem furt na horách, že furt tam řeším nějaké problémy, tak mi říkal, nechceš přijít k nám do Horské?“¹¹⁷

Karel Palička nebyl na svou původní profesi a zaměstnání nijak emočně vázán. Ve strojírnách v Přerově dal výpověď hned, když zjistil, že by se mohl přestěhovat do Karolínky v Beskydech, dokonce dřív, než se tam vůbec zajel podívat a domluvil si tam novou práci a bydlení. Nakonec se stal zaměstnancem skláren.

---

¹¹⁵ Rozhovor se Zdeňkem Petřivalským vedl Tomáš Novák dne 15. 3. 2022. Osobní archiv autora.

¹¹⁶ Rozhovor se Zdeňkem Petřivalským vedl Tomáš Novák dne 15. 3. 2022. Osobní archiv autora.

¹¹⁷ Rozhovor s Janem Matúšem vedl Tomáš Novák dne 16. 3. 2022. Osobní archiv autora.

Po čtyřech letech, když se mu otevřela možnost stát se profesionálním členem Horské služby, sklárny opustil.¹¹⁸ Také Josef Slovák dobrou pozici v prosperující firmě opustil kvůli místu profesionála v Horské službě.¹¹⁹

Příprava na výkon služby se netýká pouze udržování dobré fyzické kondice či zlepšování sportovních dovedností. I dobrovolní členové prochází řadou prověrek ověřujících i jejich teoretické znalosti.¹²⁰ Často např. z oblasti první pomoci, která je pro práci záchranáře u HS nezbytná. Zásah v terénu se totiž neomezuje na pouhé zajištění transportu; je třeba poskytnout raněnému co nejkvalitnější pomoc. Škála úrazů či jiných závažných zdravotních komplikací – interních stavů, akutních projevů různých nemocí apod. je velmi široká. I dobrovolný záchranář si musí umět poradit. To klade velké nároky i na zdravotnické schopnosti každého člena. Ti se většinou ve svém profesním zaměření věnují něčemu úplně jinému než zdravotnickým oborům. Kromě nutné teoretické přípravy tato složka činnosti nese další interakci služebního života s osobním. Nutnost vypořádat se s psychickou zátěží způsobenou setkáváním se se závažnými úrazy či se smrtí.

„Takže není špatné vždycky i s kolegy si potom promluvíme, jestli jsme tam všechno v rámci těch možností udělali, anebo jsme na něco zapomněli. Dřív, když to řeknu, celou dobu jsme zasahovali po jednom, teď se ta struktura trošinku mění, takže jsme ve službě dva, takže vždycky se líp pracuje, když jste ve dvou, nebo nehledě na to, že si člověk vzpomene nebo ten druhý si vzpomene, že se mělo ještě něco málo k tomu přidat a udělat. Takže je to daleko lepší. (...) Samozřejmě vždycky ty nejdůležitější... Když to řeknu, ti dotyční to nepřežili, tak si na to člověk vždycky vzpomene.“¹²¹

---

¹¹⁸ Rozhovor s Karlem Paličkou vedl Tomáš Novák dne 29. 3. 2022. Osobní archiv autora.

¹¹⁹ Rozhovor s Josefem Slovákem vedl Tomáš Novák dne 21. 4. 2022. Osobní archiv autora.

¹²⁰ NOVÁK, Tomáš. *Zdravotnický materiál a jeho využití v podmínkách Horské služby*. Ostrava, 2015. Bakalářská práce. Ostravská univerzita v Ostravě, Lékařská fakulta. Vedoucí práce PhDr. Sabina Psennerová, Ph.D., s. 31.

¹²¹ Rozhovor s Karlem Kramolišem vedl Tomáš Novák dne 6. 5. 2022. Osobní archiv autora.

Kromě oficiálních školení se záchranáři k tématům z první pomoci vrací při různých příležitostech např. v rámci okrsku. Tam probírají, co se komu přihodilo ve službě, jaká byla zranění a jak kdo postupoval, a společně se k zásahům znovu vrací. „Každou středu jsme měli takovou schůzi v hospodě, v restauraci, tak tam se předávala i služba, klíče... Jeden z těch kluků byl vždycky velitel té služby, tak měl klíče, donesl klíče od chalupy na tu schůzi, no a tam předal tomu dalšímu a tam se ty poznatky z té služby předávaly... My jsme měli to a to, je třeba udělat to a to... Takže tak jsme se dovídali, jak která ta služba byla, kolik měli úrazů, jaké... to jsme vždycky v tu středu si předali ty poznatky.“¹²²

V některých okrscích slouží také lékaři, kteří mají v rámci Horské služby specifickou formu členství.¹²³ Narátoři vzpomínali, že měli rádi společné služby, neboť věděli, že lékaři si s úrazy poradí a oni sami se od nich ještě leccos přiučí.

O silném provázání osobního života se služebním svědčí i potřeba a hlavně ochota si dobrovolně ve volném čase rozšiřovat znalosti v potřebných oblastech. Josef Slovák se např. rozhodl své zdravotnické kompetence posunout vysokoškolským studiem a dálkově při zaměstnání a současné dobrovolnické službě v HS vystudoval obor zdravotnický záchranář. „Taky jsem se snažil vzdělávat ve své službě, tak díky tomu, že tady pracuji, aby ta práce měla smysl a určitou úroveň, tak jsem vystudoval vysokou školu, zdravotnického záchranáře na lékařské fakultě v Ostravě. No a udělal jsem si cvičitele, pak i instruktora u HS. A ještě jsme vlastně všichni zaměstnanci letečtí záchranáři, že lítáme. Dříve jsme lítali s PČR¹²⁴ i s armádou a v současné době lítáme s tím ATEčkem¹²⁵, který je poskytovatel letecké záchranné služby, provozovatel letecké záchranné služby v Olomouci a v Ostravě.“¹²⁶

---

¹²² Rozhovor se Zdeňkem Petřivalským vedl Tomáš Novák dne 15. 3. 2022. Osobní archiv autora.

¹²³ *Stanovy Horské služby České republiky, z. s.* [online]. [Špindlerův Mlýn]: Horská služba, 2017 [cit. 2022-06-10]. Dostupné z: <https://www.horskaslužba.cz/data/web/download/stanovy-horske-sluzby-eske-republiky-z.s.-2017.pdf>.

¹²⁴ Policie ČR

¹²⁵ ATE – Air Transporte Europe SK

¹²⁶ Rozhovor s Josefem Slovákem vedl Tomáš Novák dne 21. 4. 2022. Osobní archiv autora.

Zajímalo mě, zda se v průběhu let služby u HS měnil i vztah narátorů k horám. Hlavně ve vazbě na úrazy a těžké stavy, které v nich viděli. Zda se jim hory nezošklivily apod. Jestli činnost, kterou v rámci HS vykonávají, změnila jejich vnímání horského prostředí. „Asi ne, jako asi ne. Jako ta nějaká pokora k těm horám by měla být, a to že se tam na těch horách něco stane, bohužel, to se stává, prostě ti lidi do těch hor chodí čím dál tím častěji, takže těch úrazů přibývá a oproti té době, kdy jsem i já v té Horské službě začínal, to se dalo spočítat prostě na prstech, dneska už jsou to desítky úrazů, takže se to mění, ale je to i počtem těch lidí prostě na těch kopcích.“¹²⁷

Každodenní život přináší mnoho stresu a většina lidí hledá možnosti, jak se ho zbavit. Utíkají i členové HS do hor za klidem a odpočinkem v kruhu přátel? Končí stres předáním pacienta dalšímu článku záchranného řetězce? Jaký je vztah záchranáře k času, který tráví na stanici ve službě, a jak prožívá čekání na případnou výzvu?

„...ne stres, ale takové prostě napětí. (...) ...byl jsem rád, že už tu službu mám za sebou. Bez průseru nějakého, že bych byl někomu něco dlužen, nebo že jsem splnil, co se ode mě očekávalo, a že jdu ve zdraví v pohodě zas do toho svého normálního civilního života.“¹²⁸

„Když jste tady celý týden, sedm dní, dá se říct sám na těch horách a je to určitý stres, to je takový permanentní stres, kdy jste pořád v pohotovosti a čekáte, jestli vám někdo zavolá, kde vás zavolá... vy musíte řešit, jestli to tam znáte, co si vezmete, jestli čtyřkolku nebo auto, jestli člověka z tama dostanete, co mu bude, jak si poradíte, tak ono to je i docela stresující tohleto.“¹²⁹

Jak vlastně dříve vypadal běžný den ve službě? Pokaždé jinak. V činnosti Horské služby vystupuje velké množství proměnných faktorů. Některé práce a hrubý program dne zůstával ale stejný. Samozřejmě se vše lišilo dle ročního období, počasí,

---

¹²⁷ Rozhovor s Karlem Kramolišem vedl Tomáš Novák dne 6. 5. 2022. Osobní archiv autora.

¹²⁸ Rozhovor s Jiřím Štívalcem vedl Tomáš Novák dne 15. 2. 2022. Osobní archiv autora.

¹²⁹ Rozhovor s Josefem Slovákem vedl Tomáš Novák dne 21. 4. 2022. Osobní archiv autora.

konkrétního okrsku, kde služba probíhala. Záleželo také na tom, zda a jaká záchranná akce se organizovala či jaké jiné běžné činnosti bylo třeba vykonat či zařídit.

K dokreslení představy o zimní víkendové službě na Bumbálce nám pomohou vzpomínky služebně nejstaršího narátora Miroslava Oravce. „Já jsem třeba jezdil na Bumbálku. Ale jezdil autobus Zlín–Žilina, a opravdu nás vyvezl ten autobus až navrch na Beskyd, z tama jsme šli na tu Bumbálku pěšky dva kiláky. A to bylo lyže, ruksak s nějakým jídlem, bylo to takové... ale dalo se to. To samé, když jsme sloužili na Kasárnách a jeli jsme autobusem na Světlů, to je konečná zastávka autobusů, a z tama to byly takové čtyři kiláky navrch do chalupy. To bylo. A teďka žádné zdržování, přezout se a šlapat svah na vrch... Nebyly rolby tenkrát, to se muselo všechno šlapat a čím šir, tím lepší, to se muselo ze třikrát, museli všichni šlapat... Kdybychom nebyli, to by bylo: „Horská služba nešlapala a už je tady... svah už je ušlapaný...“ tak my jsme museli. Ale my jsme to dodržovali. Ale potom už to bylo vždycky tak nastavené, já jsem jezdil s kámošem, on měl auto, takže už i na tu Bumbálku nebo na ty Kasárna... (...) Ráno se vstalo, já na Bumbálce, chata byla otevřená, šli jsme na snídani, tři vajíčka na másle nebo na cibulce, chleba, dva hrnky čaje, se posnídalo a šli jsme zpátky, no a pomalu jsme se připravovali do terénu. Aspoň dva. A to na běžkách jsme jezdili. Ten jeden musel být u toho u vysílačky na stanici, kdyby náhodou někdo volal. Jinak potom oběd, museli jsme si něco donést v ruksaku, člověk nemohl všechny peníze utrácet v hospodách za jídlo, člověk si musel i něco dovézt. Na Soláni to samé. Materiál si musel člověk dovézt... Třeba jsme projížděli hřebeny. Na Bumbálce to bylo směrem na Kmínek až na Konečnou, to byl náš rajón. A třeba na Soláni směr k Třeštíku.“¹³⁰

Podle stanov HS zaniká členství dovršením věku pro odchod do starobního důchodu dle zákona č. 155/1995 Sbírky.¹³¹ Narátoři, kteří podstatnou část života věnovali Horské službě, se najednou v šedesáti letech dostali do důchodového věku

---

¹³⁰ Rozhovor s Miroslavem Oravcem vedl Tomáš Novák dne 3. 5. 2022. Osobní archiv autora.

¹³¹ *Stanovy Horské služby České republiky, z. s.* [online]. [Špindlerův Mlýn]: Horská služba, 2017 [cit. 2022-06-10]. Dostupné z: <https://www.horskaslužba.cz/data/web/download/stanovy-horske-sluzby-eske-republiky-z.s.-2017.pdf>.

a byli nuceni organizaci opustit. Vzhledem k tomu, co v aktivní službě prožili, co jí věnovali a obětovali, představovala pro ně činnost v HS velikou hodnotu, se kterou se najednou museli rozloučit. Ve stejnou dobu odcházeli dobrovolní členové do důchodu i v civilních profesích, takže se jim současně měnil život na několika úrovních. Jelikož měli v HS svoje osobní vazby a pevná přátelství, neodcházeli jen od organizace samotné, ale i z každodenního života kruhu svých blízkých. Vnímání odchodu do výslužby bylo značně individuální. „Jak jsem měl 60 let, že mi to už nebylo potom líto, že končím. Protože jsem cítil, že ta fyzicka a ta potřeba, že už není taková, tak důkladná, že už bych kolikrát já potřeboval pomoct. Že už bys nebyl schopný fyzicky, kdyby došlo zas k takové situaci, jako docházelo před tím v těch letech, že už bys to nedal, kvůli zdraví nebo kvůli fyzice svojí. Takže já jsem ten odchod nějak neoplakal nebo něco a byl jsem rád, že jsem se zdravou kůží, s čistým štítem ukončil činnost. Potom po nějakém roce dvou, když mě kluci oslovili, jsem šel k těm seniorům.“¹³²

Bývalí členové se snažili nadále udržovat kontakt alespoň v rámci svých okrsků. Potřeba se setkávat motivovala rozhodnutí založit Klub seniorů. První spolek tohoto druhu vznikl v polovině devadesátých let ve Vysokých Tatrách z iniciativy bývalého náčelníka slovenské Horské služby Fero Mrázika.¹³³ Klub seniorů Horské služby Beskydy byl založen 14. října 2000. Je určitým místním specifíkem vztahujícím se pouze na tuto horskou oblast. Klub seniorů není součástí struktury HS ČR. Stojí samostatně a tvoří ho bývalí členové, kteří chtěli nadále vyvíjet činnost, pokračovat v určité tradici a mít Horskou službu stále zastoupenou ve svém životě. Jelikož oficiálně už dále nešlo po dosažení šedesáti let věku zůstat členem HS, založení nového spolku byla vhodná alternativa. Spolek nemá funkci záchranářské organizace, ale sdružuje bývalé členy HS, pořádá společné akce apod.

---

¹³² Rozhovor s Jiřím Štívalem vedl Tomáš Novák dne 15. 2. 2022. Osobní archiv autora.

¹³³ JÁNOŠEC, František a kol. *Klub seniorů Horské služby Beskydy 2000–2013*. Klub seniorů HS Beskydy, 2013. str. 2.

Vývoj Horské služby v Beskydech očima narátorů

Jak jsem se pokusil ukázat výše, životy narátorů byly a jsou po celý jejich život silně propojeny s Horskou službou v Beskydech, respektive s vývojem, jímž v průběhu 20. a 21. století prošla. HS v Beskydech byla institucionalizována na začátku 50. let, nejstarší vzpomínky vztahující se k Horské službě mi z mých narátorů poskytl Miroslav Oravec, který nastoupil do služby v roce 1966. Rozhovory, které jsem pro potřeby sepsání této práce nahrál, mapují převážně období od sedmdesátých let po současnost. Otázky jsem směřoval především tak, abych se dozvěděl, jak proměny HS reflektují narátoři. Nechci se věnovat organizačně strukturálním změnám HS, ani se do detailů zabývat konkrétním technickým vybavením, které HS používala tehdy a dnes. Také proto, že se toto materiální zázemí značně lišilo jak mezi dobrovolnými a profesionálními členy, tak okrsek od okrsku, a celkově bylo značně individuální. Změny tohoto rázu mě zajímají pouze v ohledu, jak ovlivnily činnost služebníků HS a celkový charakter jejich práce. Pokrok techniky pochopitelně zasahuje do všech aspektů lidského života a samozřejmě tedy i do života HS. Zmíním principiální změny, které zapříčinil, ale nechci se zabývat konkrétními detaily ve výbavě, názvy značek komerčních výrobců apod., přestože mnozí z narátorů některé z nich zmiňovali. Zajímá mě hlavně, jakým způsobem narátoři tyto proměny vnímali a jak je dnes reflektují.

Ze vzpomínání pamětníků jednoznačně vyplývá, že nejmarkantnější změnu zaznamenal právě vývoj techniky a výstroje, kterou HS ke své činnosti používá. U všech to byla prakticky první věc, která je napadla při položení otázky – jak se HS v čase změnila? Někteří tím dokonce přímo začali vyprávění, když jsem jim řekl, že se ve své práci chci zabývat historií Horské služby. To vypovídá o tom, jak velké téma v životě členů HS materiální vybavení představuje. Rovněž to upozorňuje na to, že situace po této stránce nebyla vždy ideální. Není těžké si představit, jak zásadní úlohu výstroj každého záchranáře má, zvláště v zimních horských podmínkách, kdy pohyb v terénu a za špatného počasí přináší mnohá rizika i samotným záchráncům. Nikdo

však na tyto doby nevzpomíná se zlostí, frustrací či nespokojeností nad tím, jaké problémy jim technické nedostatky přinášely. Naopak převládá velká míra nostalgie; na tehdejší obtíže narátoři vzpomínají s úsměvem, s radostí a také s jistou mírou hrdosti, že toto všechno úspěšně překonali a zvládli. Když starší narátoři srovnávají své počáteční působení s vybavením, které je dnes, hovoří o dnešních technických možnostech v superlativech, ale současně je patrné i určité zklamání, že už to není ono, že už je to v tomto směru snazší a už to pro ně není ta výzva, co byla kdysi v počátcích.

Na tomto místě bych se znovu vrátil k prvnímu cíli práce – objasnění, co členy HS motivovalo k činnosti. Ve výpovědích každého z narátorů je mezi řádky viditelné uspokojení z toho, jak se Horská služba postupně vyvíjela a jak se lepšilo zázemí jednotlivých okrsků. Svoboda v činnosti u HS, kterou narátoři zmiňovali především v souvislosti s dobou před rokem 1989, jim pravděpodobně poskytovala i prostor pro seberealizaci a motivovala je k neustálému zlepšování podmínek, za nichž službu vykonávali, a potažmo i tedy celé záchranné činnosti. „Začátky jsme měli svoje šponovky a bundy, jak kdo mohl, ale potom už postupně takové zimní bundy vínově červené, na tom byl odznak plátěný, to byly první takové, že se poznalo, kdo byl členem Horské služby, a někdo to měl na takové gumě, že si to dával na zimní nebo na letní bundu. A odznaky byly služební...“¹³⁴

Z dnešního pohledu špatné materiální zabezpečení HS i v tak základních věcech, jako bylo sportovní oblečení, je ale třeba posuzovat nejen jako počáteční těžkosti nově se rozvíjející organizace, ale i v širším kontextu doby. Outdoorové sporty, jak je dnes nazýváme, v té době rozhodně neprožívaly takový rozmach jako dnes. Rovněž sportovní oblečení a vybavení chyběly v Československu celkově. I vrcholoví horolezci, kteří se účastnili expedic do zahraničních hor, si mnohdy potřebnou výstroj vyráběli sami. Mezi tehdejšími československými horolezci nebyly výjimkou ani vlastnoručně kované skoby, cepíny a mačky, doma šité lezecké sedáky

---

¹³⁴ Rozhovor s Miroslavem Oravcem vedl Tomáš Novák dne 3. 5. 2022. Osobní archiv autora.

a jiná horolezecká výstroj.¹³⁵ Na běžném trhu to bylo nesehnatelné zboží. V tomto kontextu je třeba vnímat celou podobu tehdejší Horské služby.

„Já si myslím, že jsme měli to zázemí vždycky, za celou tu dobu, co já jsem v Horské službě, jsme to zázemí měli a vždycky bylo dané a šlo s tou dobou. Vždycky, si myslím, že jsme měli dobré. Vždycky jsme měli dobrou i tu techniku, když to vezmu, na ty poměry té dané doby. Jsme měli sice ruské skútry nějaké Burany, ale měli jsme je, nikde jinde je neměli, my jsme je měli, měli jsme nějaká terénní auta nějaké gazy... Ty stanice byly horší, ano, ale tehdy byly naprosto dostačující. Tak jak všechno, tak jak byl rodinný domek v sedmdesátých letech jiný, než je dneska, když si ho někdo postavil tehdy a dneska včetně výbavy, v podstatě tak bych to srovnal... Já jsem nastoupil a dostal jsem skialpinistické lyže a skialpinistické vázání a skialpinistické boty a tehdy skialpinismus nebyl vůbec skoro, neměl jsem pásy třeba skialpinistické, a měl jsem dobrou sjezdovou výbavu už tehdy a bylo to celou dobu, co jsem byl u Horské služby. Nemyslím si, že bych byl někdy špatně vybavený. Nemyslím si to.“¹³⁶

Mnohé dnes již nepostradatelné prvky výbavy v té době ještě nebyly vynalezeny či trpěly velkými nedostatky. Například sněžné skútry neměly dostatečný výkon. Vysílačky byly velké, neskladné a mnohdy taky nespolehlivé. V 90. letech značně zjednodušily situaci nastupující mobilní telefony a celá aktivace záchranného řetězce se stala nesrovnatelně snazší. Dříve musela úraz nebo ztrátu blízkého nahlásit druhá osoba. Dnes si často zavolá pomoc sám zraněný či zbloudilý. Pro tyto případy vzniklo i jednotné tísňové číslo na Horskou službu 1210. Chytré telefony šly ještě dále a díky aplikaci Záchranka je velmi snadné si přivolat pomoc přímo s údaji o své GPS poloze.¹³⁷ Tato změna ovlivnila i strukturu činností HS. Omezilo se množství složitých pátracích akcí, které vyžadovaly nasazení velkého počtu záchranářů.

---

¹³⁵ KREJSA, Martin. *Navždy první. Příběhy legendárních československých horolezců*. Brno: Jota, 2019.

¹³⁶ Rozhovor s Radanem Jaškovským vedl Tomáš Novák dne 26. 1. 2022. Osobní archiv autora.

¹³⁷ Rozhovor s Josefem Slovákem vedl Tomáš Novák dne 3. 2. 2022. Osobní archiv autora.

Velký vývoj také prodělala lyžařská technika – nejen samotná lyže, jejíž dnešní podoba je mnohem rychlejší a snadněji ovladatelná, ale i nové typy vázání. Ty přispěly k větší bezpečnosti lyžařů v případě pádu. Postupně se vyvinul i nový typ, který umožnil skombinovat vlastnosti sjezdového a běžeckého vázání. Nové skialpinistické lyže postupně od osmdesátých let nahradily ve výbavě záchranářů sjezdovky a běžky. „Já když jsem nastupoval, tak bylo sjezdový a běžecký vybavení, takže když se sloužilo na sjezdovce, tak se sloužilo ve sjezdovkách, když se sloužily hřebenovky, tak na běžkách. Na těch běžkách to nebyl zrovna moc med, protože když jste měl z toho hřebene za sebou někoho táhnout na saních, protože ne všude jste se dostal se skútre, i ty skútry byly jinde. (...) Pak se to udělalo tak, že v těch alpských zemích se začaly používat skialpinistické lyže a Horská pro ty zaměstnance nakoupila tady tohleto vybavení a už to bylo o něčem jiným. Protože já jsem nepotřeboval stopu na hřebeni, já jsem mohl jít, kudy jsem chtěl, nemusel jsem to mazat, protože jsem nalepil pásy a prostě to drželo, když jsem potřeboval sjet na sjezdovce, tak jsem jenom sundal pásy, zapnul jsem patu a sjel jsem to normálně na sjezdovkách, a to byla obrovská úleva!“¹³⁸

Přechod ke skialpinistickým lyžím byl postupný a opět ne tak jednoduchý, jak by se mohlo zdát. „To tak mohlo být roku 85, 86. (...) Objednal někde v Ostravě (...) skialpové vázání (...), tak jsme dostali dva kusy Markrů, to jsem dostal já jedny a Petr Cígler druhé. Jsem to přešrouboval na lyže, které jsem měl nějaké starší jako, to byly ještě sjezdovky, neboť skialpové lyže tehdy nebyly tolik. No a pásy, no samozřejmě, to byla rarita, taky nebyly, tak jsem si sehnal jako tulení pásy staré, německé ještě, které jsme upravili a potom já jsem sehnal lepidlo a už byly lepicí.“¹³⁹

Možnosti transportu zraněného z nepřístupného terénu zlepšila výkonnější technika v podobě silnějších sněžných skútrů, terénních čtyřkolek a aut. Od šedesátých let se začaly ve Vysokých Tatrách uplatňovat při záchranných akcích armádní vrtulníky. V roce 1987 u nás oficiálně zahájila činnost Letecká záchranná služba

---

¹³⁸ Rozhovor s Karlem Paličkou vedl Tomáš Novák dne 29. 3. 2022. Osobní archiv autora.

¹³⁹ Rozhovor s Jaroslavem Kozákem vedl Tomáš Novák dne 26. 4. 2022. Osobní archiv autora.

(LZS),¹⁴⁰ se kterou Horská služba úzce spolupracuje. Profesionální členové Horské služby jsou rovněž vyškolení letečtí záchranáři a na LZS chodí pravidelně na stáže. „Severka nebyla urolbovaná. Někdo se zranil, tak ho dostaň z toho sněhu... Tenkrát byly ty sněhy bohovské, tam byl metr a půl, dva metry. Jak byl úraz, tak se musel svézt z té sjezdovky, vytáhnout ho nahoru a svézt ho dolů pět kilometrů na Mosty na nádraží. Sanitka přijela, odvezla ho... Partyzánské to bylo...“¹⁴¹

Technický pokrok neovlivnil činnost Horské služby jen pozitivním směrem ve smyslu zlepšení výbavy. Změnila se celá škála outdoorových aktivit. Nové materiály a technologické postupy výroby lyží sport zrychlily, rozšířily se řady skialpinistů, na českých horách se objevil snowboarding a řada dalších nových sportů. Některé z nich přinesly i nové požadavky na způsob zvládnání záchranných akcí. Například každoročně Horská služba zachraňuje a sundává uvíznuté paraglidisty ze stromů či z elektrických drátů.¹⁴² Rozšířila se horská kola a zejména v posledních letech se velké oblibě těší koloběžky. Poměrně dostupné a kvalitní vybavení přivádí do hor návštěvníky bez ohledu na počasí, roční dobu, a dokonce i v noci. Ruku v ruce se zvýšeným pohybem lidí v horách jde i počet zraněných, které záchranáři ošetřují. Od založení HS v oblasti Beskydy v roce 1951 do roku 1981 bylo ošetřeno 7 485 úrazů, v letech 1981–1991 3 143 úrazů, v letech 1991–2001 5 401 úrazů¹⁴³ a v poslední dekádě 2010–2020 8 240 úrazů.¹⁴⁴ Nemění se však jen počty, ale i typy úrazů. Díky vysokorychlostním aktivitám dochází k většímu počtu poranění hlavy. Hory se také stávají dostupnější starší generaci a mezi ošetřovanými se objevují i důsledky závažnějších nemocí a chronických stavů. Zvyšuje se množství infarktů,

---

¹⁴⁰ KOTYZA, Michal. *Historický vývoj letecké záchranné služby v České republice*. Č. Bud., 2014. bakalářská práce (Bc.). JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUĎEJOVICÍCH. Zdravotně sociální fakulta. Vedoucí práce: Ing. Lenka Brehovská, Ph.D.

¹⁴¹ Rozhovor s Robertem Latochou vedl Tomáš Novák dne 17. 3. 2022. Osobní archiv autora.

¹⁴² Rozhovor s Josefem Slovákem vedl Tomáš Novák dne 3. 2. 2022. Osobní archiv autora.

¹⁴³ JÁNOŠEC, František a kol. *50 let Horské služby v Beskydech*. Klub seniorů Horské služby Beskydy, 2003.

¹⁴⁴ Výroční zprávy v letech 2010 až 2020 [online]. [Špindlerův Mlýn]: Horská služba, 2020 [cit. 2022-06-10]. Dostupné z: dostupné on-line na <https://www.horskasluzba.cz/cz/horska-sluzba/horska-sluzba-cr-o-p-s/vyrocní-zpravy>

cévních mozkových příhod či komplikací diabetu.¹⁴⁵ Přestože se tyto změny dějí poměrně pomalu a plynule, mnozí z narátorů si jich všimají. „Přes týden to nebyla tak velká do toho roku 89, ale potom už lidi začínali strašně moc a v současné době to už je blázinec, já bych řekl. I přes týden na Lysou horu vyjdou stovky lidí. My jsme měli dny, když jsem šel po pás ve sněhu na Lysou a po pás ve sněhu zpátky a nikdo tam nepřišel. To jsem byl sám třeba za celý den.“¹⁴⁶

Karel Kramoliš zase vyprávěl, že během posledních přibližně pěti let se enormně zvýšil počet nočních návštěvníků. „V deset, v jedenáct, kopa čelovek! To dřív nebylo.“ Kromě toho, že to s sebou přineslo i občasné úrazy, ovlivnilo to také záchranáře vykonávající službu. Dříve byly pozdní večer a noc časem klidu a odpočinku, nyní záchranáři zůstávají stále ve střehu. Kramoliš podotýká, že se nejedná o ojedinělé případy, ale že jde spíše o celou komunitu nočních běžců. Je pravda, že v posledních letech přibyly různé non-stop závody, v této oblasti především Beskydská sedmička, která se těší velké popularitě. Mnoho sportovců se tak na noční etapu cíleně připravuje a vyráží do hor v nočních hodinách. „(...) prostě najednou tady mezi těma lidma bouchl granát a všichni začali chtít dělat všechno. Samozřejmě přibylo úrazů. A říkám, já jsem měl třeba na Kohútce 130 případů za zimu a z toho jsem tam měl pětkrát vrtulník. A situace byla taková, že když jsem začínal, tak v celé oblasti Beskydy bylo 150, 170 úrazů... dneska 800. Když to dáte dohromady z těch sedmi oblastí, tak to jde do tisíců... Dneska není rozdíl mezi létem a zimou.“¹⁴⁷

„Já bych řekl, že návštěvnost se určitě zvyšuje, obecně globálně celoročně. Předtím kdysi, vlastně v zimě byla ta návštěvnost stejná, možná i větší, byly lyžařské kurzy povinné ve všech školách, to znamená, že všechny děti se učily lyžovat, dneska ne, ale když to vezmu tady ty Pustevny, když si vzpomenu, bylo lidí spousta v zimě... Návštěvnost byla i tehdy vysoká na těch horách všude. Na Lysé hoře se lyžovalo, dneska se nelyžuje, tehdy se tam lyžovalo a návštěvnost v zimní sezóně byla vysoká.

---

¹⁴⁵ JÁNOŠEC, František a kol. *50 let Horské služby v Beskydech*. Klub seniorů Horské služby Beskydy, 2003.

¹⁴⁶ Rozhovor s Jaroslavem Kozákem vedl Tomáš Novák dne 26. 4. 2022. Osobní archiv autora.

¹⁴⁷ Rozhovor s Karlem Paličkou vedl Tomáš Novák dne 29. 3. 2022. Osobní archiv autora.

Ale v létě a mimo ty sezóny hlavní, jak letní, tak zimní, tak to je neporovnatelné. Teď už ta letní sezóna je opravdu... Vždycky byl náš tahoun ta zima, co se týkalo naší práce a úrazů, protože statistiky hovoří za naši práci, kolik to je. A dneska se to víceméně slívá, že to je stejné v létě jak v zimě, což zdaleka nebylo a je to díky té návštěvnosti a těm sportům, které nebyly, a těm cyklistům, kteří nebyli. A pak byly měsíce, třeba duben, a podzimní měsíce říjen, listopad, prosinec do Vánoc, kdy nebyl na těch horách nikdo. To teď neplatí.¹⁴⁸

Ve svých počátcích sloužili členové Horské služby na turistických chatách, kde jim provozovatelé vyhradili nějakou místnost alespoň na nezbytné vybavení a postel, na které mohli přespát. Například na Bumbálce, na Třeštíku, v útulně Libušín a dalších. Časem se začala objevovat potřeba postavit si vlastní stanice. S budováním se začalo od poloviny šedesátých let, kdy byla postavena stanice v Ráztoce – dnešní okrsek Pustevny. V roce 1978 se ale začala stavět nová stanice přímo na Pustevnách kvůli lepšímu přístupu do terénu. V roce 1982 se jako poslední začala stavět služebna na Grúni. Mezitím byly na konci šedesátých let a v letech sedmdesátých postaveny stanice na Javorovém, Velkém Polomu, na Radhošti, Lysé hoře, Kohútce a na Bumbálce – stanice byla později zrušena a po roce 1990 ji nahradila stanice na Soláni.¹⁴⁹ Všechny stanice si postavili záchranáři sami během různých brigád a pracovních víkendů. To dokládá ohromný zápal a nadšení pro jejich činnost. Mnohé stavby se protáhly na dva či tři roky a úspěšné dokončení záviselo na velké vytrvalosti – nejednalo se tedy o žádné pomíjivé nadšení, ale o tvrdou a systematickou práci.

„A jinak jsme, když jsme začínali, tak všude jsme byli díky chatařům, vedoucích chat, na Třeštíku, na Bumbálce, všichni nám vždycky vyšli vstříc, kde jsme měli uložené saně a nějaký ten materiál jako zdravotní a jiný, tak jsme byli odkázáni na tyto chataře. Potom jsme ještě začali sloužit i na Javorníkách, tam nám taky vyšli vstříc, tam jsme měli místnost v jednom domku, ale bohužel toto nám nestačilo už, co

---

¹⁴⁸ Rozhovor s Radanem Jaškovským vedl Tomáš Novák dne 26. 1. 2022. Osobní archiv autora.

¹⁴⁹ JÁNOŠEC, František a kol. *50 let Horské služby v Beskydech*. Klub seniorů Horské služby Beskydy, 2003.

se týká těch prostorů, tak jsme začali v šedesátém osmém roce stavět stanici Horské služby na Bumbálce. Tak to bylo všechno svépomocí, ale člověk byl do toho tak zapálený, každou sobotu a neděli brigáda, od základů se kopalo a potom se stavělo.“¹⁵⁰

„Co se týká prostředí, když já jsem přišel do Horské služby, když jsme sloužili na tom Portáši, jedna místnůstka, žádné zázemí, jenom tam přespát a to bylo všechno. Pak když se postavila Horská služba, tak to byla paráda, tam jsme měli všechno. Místnost na spaní, byla tam velká služebna, služba tam měla vyhrazenou místnost na vykonávání služby, byla společenská místnost, byla šatna, kde měl každý skříňku, sprchy všechno. Prostě bezvadné potom už.“¹⁵¹

Změnil se i společenský život v rámci kolektivu příslušníků jednoho okrsku. Dříve byl každý víkend velkým setkáním nejen dobrovolných členů HS, ale členové si na služebny brávali i rodiny a „pořád tam bylo plno“. Dnes už velké rodinné sešlosti jsou spíše výjimkou, která musí být předem pečlivě naplánována. Ve výpovědích narátorů několikrát zazněl nostalgický povzdech, že „všichni furt něco mají“. Doba se po roce 1989 proměnila. Objevila se řada nových možností, kde se sportovně nadaní lidé se vztahem k horám mohou realizovat. Volný čas, který mají pro své aktivity vyhrazený, se tak rozmělnil, a na Horskou službu už ho nezbyvá tolik. „Jo, protože ti kluci, kteří lyžují a lezou, najednou zjistili, že můžou v Alpách a nemusí v uvozovkách čekat na stanici na výjezd Horské služby.“¹⁵²

Nárůst množství zásahů a těžkých úrazů (např. úrazů hlavy po pádu z rychle jedoucí koloběžky na Pustevnách) a čtenější složitější záchranné činnosti (jako sundávání paraglidistů ze stromů) si vyžádaly změny i v systému služeb.¹⁵³ Profesionální členové dříve sloužili v letním období po jednom a pouze na zimní měsíce byli posílení tzv. sezónními zaměstnanci. Tím, že se v počtu úrazů a komplikovanosti záchranných akcí smazal rozdíl mezi létem a zimou, bylo zapotřebí provést změny i v systému práce. Od loňského roku tak profesionální členové

---

¹⁵⁰ Rozhovor s Miroslavem Oravcem vedl Tomáš Novák dne 3. 5. 2022. Osobní archiv autora.

¹⁵¹ Rozhovor se Zdeňkem Petřivalským vedl Tomáš Novák dne 15. 3. 2022. Osobní archiv autora.

¹⁵² Rozhovor s Josefem Slovákem vedl Tomáš Novák dne 21. 4. 2022. Osobní archiv autora.

¹⁵³ Rozhovor s Karlem Kramolišem vedl Tomáš Novák dne 6. 5. 2022. Osobní archiv autora.

v Beskydech slouží ve dvou celoročně. Změnila se také náplň práce služebníků. Pro práci v terénu nevychází již tolik času a hlavně služba se nesmí vzdálit z těsné blízkosti služebny. To rozhodně ubralo z volnosti, kterou dříve členové HS měli. „Za prvé ani dneska nás není hodně, je nás málo, ale tenkrát bylo úplně málo, měli jsme různé práce, dneska už tady v Beskydech nemáme tyčové značení, tehdy ještě bylo, byly holé hřebeny, takže jsme dělali tyčové značení. A já, když jsem se sebral a šel dělat tyčové značení, tak jsem byl pryč tři dny a tady nebyl nikdo. Dneska je permanentní služba, v podstatě musím být v nějakém dosahu deseti minut, abych se vrátil. V podstatě služba naše probíhá takto, že jak někdo má zkeslené představy o tom, že Horská služba, ti si tam běhají po horách, tak ne, neběháme po horách, sedíme na těch služebnách a čekáme, jak se někomu něco stane, úplně stejně jako záchrana.“¹⁵⁴

Proces profesionalizace Horské služby

Horská služba jako organizace se zrodila z potřeb, které společnosti přinesla zvyšující se návštěvnost hor. Lidé se v nich dostávali do situací, kdy potřebovali pomoc druhých. Postupně v řadách dobrovolných hasičů v Krkonoších začala vznikat speciální družstva cvičená pro záchranu v horách. Neorganizovanost a nejednotnost vedení vedla k potřebě založit spolek, který se záchranou v horském terénu bude naplno zabývat. 12. května 1935 vznikla Horská služba v Krkonoších.¹⁵⁵ Horská služba tedy už vznikala ze samotné potřeby profesionalizace záchrany v horách a je tedy logické, že tento trend provází celý její vývoj. Zvyšující se množství případů, kdy bylo jejího nasazení zapotřebí, vedlo k postupnému rozvoji organizace. Ta se v průběhu času zdokonalovala a pro záchranu v horách přizpůsobovala svou strukturu,

---

¹⁵⁴ Rozhovor s Radanem Jaškovským vedl Tomáš Novák dne 26. 1. 2022. Osobní archiv autora.

¹⁵⁵ Historie Horské služby. *Horská služba* [online]. Špindlerův Mlýn: Horská služba ČR, 2022 [cit. 2022-05-23]. Dostupné z: <http://www.horskaslužba.cz/cz/horska-sluzba/historie>

materiální zázemí, postupy, metodiky a vše, co mohlo přispět ke zlepšení služby, kterou veřejnosti svou činností poskytovala. Ve všech ohledech se profesionalizovala. Po druhé světové válce se její působnost rozšířila i za hranice Krkonoš do šesti dalších horských oblastí. Množství zásahů v rámci celé republiky potvrzovalo oprávněnost existence Horské služby. Tím se postupně upevňovala vzájemná vazba mezi organizací a společností. Veřejná správa na různých úrovních podporovala její činnost různými způsoby a za to veřejnost očekávala kvalitně prováděné záchranné práce. S postupným všeobecným rozvojem ve všech sférách lidské činnosti se rozvíjela nejen Horská služba, ale i potřeby a požadavky společnosti na kvalitu poskytovaných služeb. Horská služba se dostávala více do mediálního prostoru, její činnost se stala viditelnější, a to přineslo řadu změn. „V těch letech (kdy začali služebníci dostávat skialpinistické lyže místo běžecých lyží – pozn. autora) se to začalo lámat do toho profesionálního světa, kdy začal být víc tlak veřejnosti a prostě se začala vytvářet určitá struktura toho IZS, tak ti chlapi, kteří třeba s tím sjezdem na těch sjezdovkách... (měli problémy), tak prostě museli odejít pryč. Nekompromisně. Což bylo smutné, ale ono tam začalo být samozřejmě i více úrazů na těch sjezdovkách a ta podmínka toho lyžování, aby ten transport pro toho pacienta byl bezpečný, a on ten chlap na těch lyžích musel i vypadat u té HS, aby nedělal ostudu. Takže fakt se muselo s některýma lidma rozvázat spolupráce, což bylo dost nepříjemné pro ty tehdejší vedoucí okrsku a ty instruktory. Ono v té době se začaly dělat ty fyzické prověrky a od té doby se začal startovat ten tlak na ty dovednosti toho člena HS.“¹⁵⁶

Taky vývoj v oblasti urgentní medicíny působí velký tlak na znalosti, schopnosti a kompetence v poskytované přednemocniční péči. Včasnost některých úkonů či podané medikace souvisí s následnou prognózou u mnoha těžkých stavů. To pravděpodobně bude zvyšovat tlak na horské záchranáře i v oblasti zdravotnického vzdělávání. Zatím jsou jejich kompetence v této oblasti upraveny pouze zákonem č. 159/1999 Sb. o cestovním ruchu. Tudíž poskytovaná zdravotnická pomoc je

---

¹⁵⁶ Rozhovor s Josefem Slovákem vedl Tomáš Novák dne 3. 2. 2022. Osobní archiv autora.

omezená na laickou první pomoc doplněnou některými dostupnými prostředky, které mají ve výbavě, např. automatickým externím defibrilátorem. „Já myslím, že celkově ten vývoj té společnosti i jak lidé jsou náročnější... teď už bys asi neobstál s tím, že si zlomíš nohu a že čekáš půlhodinu, než někdo přijde s kanadským saněma a potom další hodinu tě někdo stahuje k nějaké sanitce, pak čekáš půlhodinu na sanitku, než přijede, jestli přijede. Oni chtějí, aby to bylo co nejrychlejší, co nejméně bolestivé, profesionálně ošetřené, takže to k tomu došlo tak samovolně.“¹⁵⁷

Určitě o profesionalizaci vypovídají i přísná vstupní kritéria pro nově příchozí členy.¹⁵⁸ Dobrovolným členem Horské služby se zájemce nestane pouze na základě toho, že má o činnost zájem a rád by se jí dobrovolně věnoval. Horská služba je v tomto přísně výběrová organizace a z řad zájemců si vybírá jen ty s nejlepšími předpoklady. Nároky na odbornost se neustále zpřísnují, je na ně kladen větší důraz než na samotný zájem o činnost Horské služby, přestože jde stále z velké části o dobrovolnickou činnost.

V rámci našeho území existují dvě organizace Horské služby. Horská služba České republiky, z. s. sdružuje dobrovolné členy a Horská služba ČR, o. p. s. zajišťuje činnost profesionální základny. Legislativně je odpovědnost za činnost Horské služby přenesena výhradně na obecně prospěšnou společnost. Obě organizace však úzce spolupracují a jejich činnost tak působí jednotným dojmem.¹⁵⁹

Ale pozice profesionálního člena je jiná než člena dobrovolného. Zaměstnanci jsou vázáni pracovně-právním vztahem a leží na nich větší zodpovědnost.¹⁶⁰ Za každou záchrannou akci odpovídá profesionální člen. Dobrovolní členové také slouží ve větším počtu a u zásahu tak nebývají sami. „Dřív ty školy byly jednodušší, za mě to bylo úplně v pohodě, za kluků už to bylo náročnější, teď je to

---

¹⁵⁷ Rozhovor s Jiřím Štívalcem vedl Tomáš Novák dne 15. 2. 2022. Osobní archiv autora.

¹⁵⁸ Rozhovor s Josefem Slovákem vedl Tomáš Novák dne 3. 2. 2022. Osobní archiv autora.

¹⁵⁹ FEJFAR, Aleš. *Vznik a vývoj Horské služby v Českých zemích*. Praha, 2019. Disertační práce. Univerzita Karlova, Fakulta tělesné výchovy a sportu. Vedoucí práce prof. PhDr. Marek Waic CSc., s. 98.

¹⁶⁰ Rozhovor s Josefem Slovákem vedl Tomáš Novák dne 3. 2. 2022. Osobní archiv autora.

ještě náročnější. Ale v podstatě všechno se to dá naučit, není to nic složitého. Ale víme, že každým rokem nám ze školy někdo přijede domů, že něco nezvládl.“¹⁶¹

Narátoři často ve svých vzpomínkách hovoří o větší míře svobody ve výkonu práce služebníka HS před rokem 1989 než dnes. Vysvětlují to tím, že nepodléhali takovému tlaku z vnějšku, že nikdo je nekontroloval a měli větší možnost samostatné práce. Také systém samotné záchrany v horách nebyl ještě tak dokonalý, profesionalizovaný, mnoho věcí si dělali „na koleně“, mnohdy improvizovali a celý jejich postup nebyl pod takovým dohledem jako dneska. Horská služba je financována z veřejných peněz,¹⁶² tudíž o její činnost mají větší zájem média. Vše je více vidět i díky sociálním sítím a jejich širokému dosahu. Mobilní telefony s fotoaparátem, kamerou a okamžitým přístupem na internet jsou dnes prakticky samozřejmostí. Je čím dál častější, že jakoukoliv nehodu, zranění a zásah záchranářů někdo natáčí.¹⁶³ Zveřejnit pak výsledný záznam je otázkou okamžiku. To přináší velký tlak na každého zúčastněného, natož na ty, kteří na sobě mají uniformu či odznak. Ti už na záznamu nevystupují jako anonymní bezejmenní aktéři, ale prezentují práci celé organizace. Kdo dnes dělá veřejnou službu, je permanentně pod dohledem. Ztrátu svobody vnímají záchranáři především v tomto kontextu. Zmizela anonymita, zmizela možnost udělat chybu. Vše musí být precizní. Vždy je možnost, že se objeví video na internetu, a kdo ví, jestli to nepřinese nějaké komplikace. „Neříkám, že to dělají všichni, ale takový ten trend prostě těch selfíků a prostě všechno zaznamenávat, je i tady u toho, což potom samozřejmě může přinést jako něco neblahého, že se to někde objeví prostě nesprávně použito. Já nemyslím, že to dělají lidé schválně, ale nikdy nevíme, kdy to bude použito prostě jiným způsobem, než by mělo, jako jo.“¹⁶⁴

---

¹⁶¹ Rozhovor s Karlem Kramolišem vedl Tomáš Novák dne 6. 5. 2022. Osobní archiv autora.

¹⁶² *Financování Horské služby, o. p. s.* 2020 [online]. [Špindlerův Mlýn]: Horská služba, 2020 [cit. 2022-06-10]. Dostupné z: <https://www.horskasluzba.cz/cz/horska-sluzba/horska-sluzba-cr-o-p-s/financovani-hs-cr-o-p-s/financovani-hs-cr-o-p-s-2020>

¹⁶³ Rozhovor s Karlem Kramolišem vedl Tomáš Novák dne 3. 2. 2022. Osobní archiv autora.

¹⁶⁴ Rozhovor s Karlem Kramolišem vedl Tomáš Novák dne 6. 5. 2022. Osobní archiv autora.

Horská služba se začlenila do integrovaného záchranného systému a tím se stala složkou, kterou může dle potřeby příslušný dispečink využít a vyslat hlídku na výjezd. „To, že tady máme techniku a spolupracujeme s tou záchrankou, tak najednou my můžeme vyjíždět, HS běžně zasahuje třeba ve Frýdlantu u dopravních nehod. Jezdí jako first respondenti do bytů, jo že ta záchranka je využívá, pokud nemají volné sanitky, využívá k těmhle činnostem a díky té technice a té globalizaci bych řekl, nebo to že jsme viděni na dispečincích, naše polohy, oni nás vidí, že jsme tady, sedíme a že jsme volní, jak Ostrava, tak Zlín. Tenhle ten vliv má i tahle ta technologie, mají obrovský vliv na to, že prostě... dříve jsi byl hodně na sjezdovkách, to jsi lyžoval pořád a člověk byl v terénu a dneska to funguje tak, že přijdete do služby, po ránu se snažíte projít nebo proběhnout, a pak už sedíte u toho auta, protože vám můžou něco hvízdnout.“¹⁶⁵

Profesionalizace Horské služby přinesla vyšší kvalitu činností, které poskytuje veřejnosti. Z tohoto úhlu je tento trend pozitivní. Společnost však očekává stoprocentní výkon za všech okolností. Perfektně provedený zásah je brán jako standard. Horská služba si vybudovala vysokou prestiž. Díky tomu ji ale společnost bere jinak. Vnímá ji jako samozřejmost. Profesionalizace této organizaci bere podle našich narátorů něco z jejího specifického rázu. Ubírá z jejího přitažlivého kamarádského rodinného prostředí. Transformuje se v čistě záchrannou organizaci s důrazem na efektivitu. „Ubralo to možná i na tom kamarádství. Už to není takové stoprocentní, jak to bylo mezi těma klukama.“¹⁶⁶

Časem mohou narůst nároky na její členy tak, že dobrovolníci je nebudou schopni plnit. Přece jen mají méně časových možností pro přípravu než profesionálové, kteří si zvyšují kompetence samotnou prací, která je živí. Už dnes zájemci o členství více porovnávají přínos, který jim služba u HS dává, s negativy

---

¹⁶⁵ Rozhovor s Josefem Slovákem vedl Tomáš Novák dne 21. 4. 2022. Osobní archiv autora.

¹⁶⁶ Rozhovor s Jaroslavem Kozákem vedl Tomáš Novák dne 26. 4. 2022. Osobní archiv autora.

a riziky, které jim přináší rostoucí zodpovědnost za prováděný zdravotnický zásah či za drahou techniku.¹⁶⁷

Příchod moderních silných skútrů a čtyřkolek přinesl i další požadavek na členy HS, a tím je řidičské oprávnění na nejsilnější motocykl. Jízda v terénu na sněžném skútru je však jiná než jízda na motocyklu po silnici a je třeba se drahé stroje naučit ovládat. I přes veškerou opatrnost dochází k menším nehodám. Zatímco v dřívějších dobách si byli schopni služebníci na jednoduchých strojích leccos udělat a opravit sami, na moderních zařízeních to již nejde a každou opravu musí provádět specializované firmy. I malé poškození se tak pohybuje v řádu desítek tisíc korun.

To nastolilo otázku odpovědnosti za případné škody. Vzhledem k povinnosti mít řidičské oprávnění je právně zodpovědný řidič. Když se objevil první případ, kdy měl záchranář platit škodu na technice způsobenou během záchranné akce, vyvolalo to potřebu situaci řešit jiným způsobem. Technika se tedy pojistila. Pojišťovny ovšem přišly s požadavky, které musí řidič skútru splňovat, aby byla případná škoda proplacena, a také to s sebou nese povinné vypisování množství formulářů.¹⁶⁸

Rovněž je to další zátěž na dobrovolné členy, pro které v těchto ohledech platí stejná pravidla jako pro profesionály, nesou stejnou zodpovědnost. Mnozí kvůli tomu zvažují, zda jim jejich činnost v HS za ta rizika stojí. V roce 2017 se stala vážná tragická nehoda, při které bohužel zemřel lyžař poté, co narazil do čtyřkolkou Horské služby. Řidič dostal podmíněný trest za zabití z nedbalosti.¹⁶⁹ „Jel k úrazu, jel pod majákama, jel pod houkačkou, lyžař do něho z boku narazil, ten lyžař zemřel, je z toho soudní spor. Takže je to všechno takové, poslední dobou, náročnější, teď to všichni vidí, teď ty neustálé školení probíhají nové a nové, díky tady tomu, aby se to nestávalo. Tak i ti dobrovolní kluci přemýšlejí tak, jakože před tím to byla pohoda, ale

---

¹⁶⁷ Rozhovor s Josefem Slovákem vedl Tomáš Novák dne 3. 2. 2022. Osobní archiv autora.

¹⁶⁸ Rozhovor s Karlem Kramolišem vedl Tomáš Novák dne 3. 2. 2022. Osobní archiv autora.

¹⁶⁹ TESAŘ, Tomáš. *Lyžař zemřel na Ještědu po srážce se čtyřkolkou záchranáře. Horal dostal podmínku*. [online]. Seznam.cz, a. s. 2018 [cit. 2022-06-10]. Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/lyzar-zemrel-na-jestedu-po-srazce-se-ctyrkolkou-zachranare-horal-dostal-podminku-59890>

teď v podstatě, člověk má pocit z toho, aby se nic nestalo. Aby sám sebe nedostal, vůči rodině nebo bližnímu, do problému, protože chce někomu pomoci. Takže to právě, když porovnáme s tím dřívějším, kdy jsme se sešli ve čtyřech, zahráli jsem si karty, byla sranda, tak teď se sejdem ve dvou a v podstatě člověk je nervózní, ať se nic nepříhoda, něco hromadnějšího nebo někde, kde by se muselo s technikou nějak složitěji, jo aby se nepřeklopil na sjezdovce, aby do něho nikdo nenarazil. Prostě je to i o těch lidech, někdy ti lidi jsou, když to řeknu, trošku agresivnější, než bývali v dřívějšku, takže z toho vyplývá ten rozdíl neuvěřitelný, třeba za těch patnáct, dvacet let se to fakt změnilo.“¹⁷⁰

„Jsou i takoví a třeba šikovní kluci, kteří se sebereflexí, kteří řekli, hele to se tak profesionalizuje a ta odpovědnost tak roste, že prostě končíme. Jo, a byli to fakt šikovní kluci...“¹⁷¹

Hlavně u narátorů, kteří aktivně sloužili ještě po roce 2000, profesionalizace a změny, které přinesla, byla velkým tématem, o kterém pravděpodobně hodně přemýšleli. Právě období mezi lety 2000 až 2005 vnímali jako přelomové.¹⁷² Tehdy se podoba HS měnila rychleji a intenzivněji než dříve. O době, která profesionalizaci předcházela, mluvili s větší mírou nostalgie a v pozitivním, veselém až bezstarostném duchu, přestože se tenkrát ve službě potýkali s řadou technických obtíží. Co se týče provádění záchranných akcí, mluvili o těchto časech jako o velmi těžkých. Dobu po roce 2000 popisují již jako vysoce kvalifikovanou a sofistikovanou z hlediska poskytovaných služeb zraněným. Současně už ji vnímají jako náročnější na požadavky na členy HS.

Z toho plyne, že lepší technické možnosti s sebou současně přinesly více starostí, zodpovědnosti, nároků na odbornost a kompetence. Přestože nové materiální vybavení záchranné akce na jednu stranu fyzicky usnadňuje, na druhou stranu přináší řadu dalších tlaků a možná poskytuje i menší míru uspokojení z vykonané práce.

---

¹⁷⁰ Rozhovor s Karlem Kramolišem vedl Tomáš Novák dne 6. 5. 2022. Osobní archiv autora.

¹⁷¹ Rozhovor s Josefem Slovákem vedl Tomáš Novák dne 21. 4. 2022. Osobní archiv autora.

¹⁷² Rozhovor s Karlem Kramolišem vedl Tomáš Novák dne 3. 2. 2022. Osobní archiv autora.

Patrně tak největší přínos tohoto pokroku pocít'ují hlavně zachraňované osoby, nikoliv však záchranáři. Nikdo z narátorů však profesionalizaci nevnímal v čistě negativním smyslu, uvědomují si plně její přínos v kontextu hlavního poslání a smyslu existence Horské služby, což je pomoc potřebným v horském prostředí.

„Je to jenom změna. Když se bavíme o té změně, dřívější a nynější, tak je v podstatě tady v tom, bych řekl, že je nejzásadnější. To, že je samozřejmě úplně jiná výbava, že ti kluci dostávají, v podstatě jsme dostali jedny lyže, jedny běžky, čepku, bundu. Dneska mají kompletní zimní výbavu, letní výbavu, takže všechno je to úplně jinak. Ale to je jenom ten bonus k tomu, vlastně, že se ta doba změnila. To všechno je úplně jiné. A to jsou ty rozdíly, že dřív to sice se dělalo v golfkách a v pohorkách, dneska jsme na všechno vybaveni neuvěřitelným způsobem, ale díky tomu ty nároky se strašně zvedly.“¹⁷³

Radan Jaškovský vnímá profesionalizaci Horské služby v širším celospolečenském kontextu doby a srovnává situaci v Horské službě i s ostatními profesemi. „Vyvíjí se to jak všude, jak v každém zaměstnání, všude se to nějak vyvíjí, vyvíjí se jak technika, tak ten přístup a všechno ostatní... jsou mnohem větší nároky na naše vědomosti, na školení. Měli jsme, furt jsme měli i kdysi, ale teď je to náročnější... Já to vnímám, že jdu s tou dobou, ne nějak špatně, to nelze říct.“¹⁷⁴

Jiří Štivar vnímá profesionalizaci Horské služby hlavně v rovině formy členství. Přestože je v jeho vyprávění slyšet i zklamání z ustupujícího významu dobrovolnické základny, rovněž vnímá profesionalizaci jako pozitivní posun směrem ke zlepšování poskytované pomoci. „To byla taková moje utopie a moje utopie byla i v tom, že se to nemusí třeba tak profesionalizovat, že jsme byli tak zažraní a zapálení do té HS jako dobrovolníci, že když byl nějaký problém, že se písklo, byla nějaká hledačka, tak jsme byli opravdu všichni schopni, kdo trošičku mohl, nebyl na šichtě nebo něco, tak jsme se sebrali a hnali jsme tam. Dneska už se to využívá minimálně, protože těch profíků je více a ta technika je větší, takže ta dobrovolná základna už

---

¹⁷³ Rozhovor s Karlem Kramolišem vedl Tomáš Novák dne 6. 5. 2022. Osobní archiv autora.

¹⁷⁴ Rozhovor s Radanem Jaškovským vedl Tomáš Novák dne 26. 1. 2022. Osobní archiv autora.

na nějaké hledačky a na to už je používána méně často. Já jsem si říkal, že to zvládnem skoro všechno, víš, ale tak to není. Ta profesionalizace to ovládla a myslím, že je to tak i správně a je lepší určitě pro ty lidi pro tu veřejnost.“¹⁷⁵

---

¹⁷⁵ Rozhovor s Jiřím Štívalem vedl Tomáš Novák dne 15. 2. 2022. Osobní archiv autora.

Závěr

Prostřednictvím rozhovorů se mi podařilo získat velké množství informací vztahujících se k výzkumným otázkám. Provázanost témat byla velká a v některých případech bylo těžké rozhodnout, kam popisovaný fenomén zařadit. Jedná se zejména o první a druhou výzkumnou otázku, kdy bylo třeba rozlišit, co spadá do kategorie motivace k činnosti v Horské službě, a co již souvisí s interakcí osobního života a služby u HS. Taktéž profesionalizace byla sice součástí vývoje Horské služby, ale vzhledem k tomu, že byla samostatným předmětem výzkumu, věnoval jsem se jí zvlášť. Příkladem takového prolínání výzkumných otázek může být téma stavby stanic Horské služby. To určitě spadá do historického vývoje, neboť je to významný posun od původního sloužení na horských chatách v rámci propůjčeného prostoru. Současně stavba vypovídá i o profesionalizaci organizace. V neposlední řadě časová a jiná náročnost budování nových základů ovlivňovala i osobní život narátorů. Podobných případů je více a snažil jsem se je tematicky ukotvit u výzkumné otázky, na kterou nabízely dle mého názoru nejlepší odpověď.

První výzkumná otázka pátrá po motivacích narátorů k činnosti v Horské službě. Na základě obsahové analýzy rozhovorů jsem zjistil, že těchto motivací k činnosti je hned několik. První z nich se týká silného sportovního založení narátorů. Do řad HS se hlásí zájemci, kteří se sami dlouhodobě věnují řadě sportů, nejčastěji lyžování a horolezectví. Sportovní kompetentnost v těchto disciplínách je Horskou službou od svých členů vyžadována, a proto také nabízí dobré podmínky pro jejich rozvoj. Se sportem rovněž souvisí nezanedbatelná míra soutěživosti, jež je mezi služebníky patrná. Možnost posouvat své hranice a měřit své schopnosti s ostatními je rovněž silnou motivací ke zlepšování svých sportovních a fyzických dovedností. V řadách Horské služby nalezneme celou řadu výjimečných sportovců, mnohdy nejvyšší úrovně ve svých disciplínách. Významnou roli hraje také úcta a obdiv k tradici Horské služby, ta je mnohdy motivací již od dětství. Stejně tak touha vyrovnat se vzorům z řad starších služebníků. Neodmyslitelným prvkem je také vztah

k horskému prostředí. Kolektiv dobrovolných i profesionálních členů je protkán množstvím silných osobních vazeb. Prostředí je bohaté na pevná přátelství a mnozí z narátorů jej přirovnávali k rodině. Profesionální členy v jejich práci motivují jak výše zmíněné prvky, tak i možnost nestereotypní, zajímavé a dobrodružné práce. Pro některé z dobrovolných členů může být také motivující šance stát se zaměstnancem na plný úvazek. Silným tématem byl osobní vztah k činnosti u HS. Vnímání vlastního působení v jejich řadách bylo individuální, ale všem samotná činnost nabízí velkou míru uspokojení a radosti, pro mnohé je celoživotním koníčkem či své povinnosti člena HS vnímají jako poslání.

Činnost u Horské služby jednoznačně ovlivnila osobní životy narátorů. Provázanost obou rovin je zřejmá v mnoha oblastech. Především časová náročnost činnosti byla velká. Dobrovolní členové často trávili na služebnách víkendy a profesionálové mnohdy celý pracovní týden. I v době mimo službu bylo zapotřebí věnovat čas osobní přípravě, ať fyzické a sportovní, či rozšiřování znalostí. Zejména první pomoci a prováděným záchranným akcím byla věnována pozornost i na společných schůzích. Jeden narátor si odborné zdravotnické kompetence rozšířil i studiem zdravotnického bakalářského oboru. Aby služebníci kompenzovali čas, který trávili mimo domov, brávali své rodiny s sebou na stanice. Tam se stýkali nejen s ostatními členy, kteří měli službu, ale na víkendy přijížděli i ti, kteří měli volno, často rovněž se svými blízkými. Rodiny také trávily společně čas i mimo prostředí Horské služby, např. o dovolené. Všichni narátoři hodnotili tuto provázanost velmi pozitivně. Během rozhovorů jsem se také ptal, zda časté setkávání s těžkými úrazy neovlivnilo i jejich vztah k horám či jiný aspekt jejich osobních životů, ale ve většině případů to pamětníci nepotvrdili. Samotná služba na stanici a čekání na případnou akci ale pro některé určitou míru permanentního napětí představovala. I po odchodu z Horské služby po dosažení důchodového věku zůstala rovina osobního života provázána s Horskou službou, a to prostřednictvím Klubu seniorů Horské služby Beskydy. Tento spolek byl založen za účelem udržování vzájemného kontaktu.

Největší změny, které narátoři reflektovali, se týkaly technického a materiálního zázemí, které pro svou činnost měli k dispozici. Situace se vyvíjela nejen v rovině dostupnosti vybavení, ale také v nárůstu jeho kvality. Postupně zanikal systém dvou druhů lyží – běžeckých a sjezdových, ty byly ve výbavě nahrazeny skialpinistickými. Změnou prošly i základny, kde probíhaly služby. Nejprve Horské službě poskytly zázemí horské turistické chaty, kde jejich majitelé propůjčili k užívání část svých prostorů. Rozvíjející se organizace postupně získávala na významu a brzy se započalo se stavbou vlastních služeben. Další změny přinesl vývoj techniky, v terénu se brzy uplatnily sněžné skútry, postupně se do záchranných prací zapojily vrtulníky. Velké a nepraktické vysílačky nahradily mobilní telefony a v současnosti chytré telefony, které zjednodušují činnost především v určování polohy zraněného apod. Postupně se navyšovala také návštěvnost hor a spolu s ní stoupl počet zásahů HS. Nové technické možnosti a dostupné kvalitní vybavení přineslo změny i do struktury sportů. Objevily se i jiné druhy úrazů. Vyrovnal se rozdíl v počtu zásahů, který byl mezi letní a zimní sezónou.

Změny, které technický, ekonomický a další rozvoj přinesl, ovlivnily také činnost Horské služby. Význam HS roste společně s množstvím jejích zásahů. Postupně se dostává více do mediálního prostoru, což má pozitivní i negativní stránky. Na činnost Horské služby je kladen větší tlak. Společnost očekává bezchybný profesionální proces záchrany za všech situací. Větší příliv financí a drahé techniky přinesl vyšší míru zodpovědnosti každého člena i v tomto směru. Narátoři vzpomínali na dobu před rokem 1989 jako na svobodnější, a to ve smyslu samostatné práce při jejich záchranné činnosti. Dnešní stav ale oceňují z pohledu zachraňované osoby a tím pádem jej vnímají jako pozitivní. Myslím si, že profesionalizaci nepřinesl pouze celospolečenský vývoj, ale že byla součástí činnosti Horské služby vždy. Neboť míra zaujetí a motivace pro činnost každého služebníka byla skutečně velká a primárním cílem celého snažení bylo neustálé zlepšování možností, které HS měla k dispozici při poskytování pomoci lidem v nouzi. Tyto snahy o zdokonalování všech rovin činnosti Horské služby vedly k profesionální podobě organizace, jak ji známe dnes.

Zpětně, když se ohlédnu za výzkumnou částí práce, jsem rád, že jsem se rozhodl v rámci tématu Horské služby věnovat právě samotným členům HS, kteří tuto organizaci tvoří. Mediální obraz Horské služby poskytovaný veřejnosti je neúplný. Zachycuje profesionálně prováděné záchranné akce, ale pozadí organizace, která tuto službu návštěvníkům hor poskytuje, zůstává skryto. Existenci Horské služby jsme si přivykli vnímat jako samozřejmost. Prostřednictvím rozhovorů, které jsem pro účely výzkumu nahrál, jsem letmo nahlédl do specifického prostředí osob, které do činnosti Horské služby vkládají mnohem více, než jim ukládají oficiální směrnice. Horská služba byla vybudována a stále se velkou měrou opírá o práci dobrovolné členské základny, ze které vychází i budoucí profesionální služebníci HS. Princip dobrovolnosti je v této organizaci zásadní a pomáhá zachovávat specifické hodnoty, na nichž Horská služba stojí dodnes. Určitě by bylo zajímavé mít možnost srovnání s jinou horskou oblastí. Případně zjistit, jak se situace bude v čase vyvíjet a zkusit zopakovat výzkum v delším časovém odstupu, až stávající generaci služebníků HS vystřídá nová.

Použité prameny a literatura

- BULIČKA, Michal. *Zimní škola Horské služby. Horská služba: doporučení a informace* [online]. 2012, č. 7, s. 4–5 [cit. 2022-06-20]. Dostupné z: <http://www.horskaslužba.cz/data/web/download/casopis-horske-sluzby/casopis-hscr-7-zima2012-13.pdf>.
- Česko. *Zákon ze dne 30. června 1999 č. 159/1999 Sb. o některých podmínkách podnikání a o výkonu některých činností v oblasti cestovního ruchu a o změně zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a zákona č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání (živnostenský zákon), ve znění pozdějších předpisů*. Dostupný z: https://www.mmr.cz/getmedia/0afb9e3b-b09c-4a2e-be7d-5e7f79d2e8d8/Zakon-c-159-o-nekterych-podminkach-podnikani-v-ob_1.pdf?ext=.pdf
- Česko. *Zákon ze dne 9. 8. 2000 č. 239/2000 Sb. Zákon o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů*. Dostupný z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-239>
- FEJFAR, Aleš. *Vznik a vývoj Horské služby v Českých zemích*. Praha, 2019. Disertační práce. Univerzita Karlova, Fakulta tělesné výchovy a sportu. Vedoucí práce prof. PhDr. Marek Waic CSc., s. 35.
- *Financování Horské služby*, o. p. s. 2020 [online]. [Špindlerův Mlýn]: Horská služba, 2020 [cit. 2022-06-10]. Dostupné z: <https://www.horskaslužba.cz/cz/horska-sluzba/horska-sluzba-cr-o-p-s/financovani-hs-cr-o-p-s/financovani-hs-cr-o-p-s-2020>
- GLASER, Barney; STRAUSS, Anselm. *The Discovery of Grounded Theory*. Aldine Transaction, a Division of Transaction Publishers, 1999. ISBN 0-202-30260-1. S. 61.
- HÁJEK, Martin. *Čtenář a stroj. Vybrané metody sociálněvědní analýzy textů*. Sociologické nakladatelství Slon, Praha 2014.

- HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum, Základní teorie, metody a aplikace*. Portál, Praha 2008.
- *Historie Horské služby*. Horská služba [online]. Špindlerův Mlýn: Horská služba ČR, 2022 [cit. 2022-05-23]. Dostupné z: <http://www.horskasluzba.cz/cz/horska-sluzba/historie>
- *Historie KČT. Klub českých turistů* [online]. Praha: Klub českých turistů, 2022 [cit. 2022-05-23]. Dostupné z: <https://kct.cz/historie>
- *Horská služba* [online]. Špindlerův Mlýn: Horská služba ČR, 2022 [cit. 2022-05-23]. Dostupné z: <https://www.horskasluzba.cz/>
- HOUSER, Radek. *Horská služba jako složka integrovaného záchranného systému a fyzická a technická příprava pro přijetí*. Brno, 2020. Bakalářská práce. Masarykova univerzita, Fakulta sportovních studií. Vedoucí práce Mgr. Jan Jurečka.
- JÁNOŠEC, František a kol. *Průkopníci Horské služby v Beskydech*. Klub seniorů Horské služby Beskydy, 2009. s. 7.
- JÁNOŠEC, František a kol. *50 let Horské služby v Beskydech*. Klub seniorů Horské služby Beskydy, 2003. s. 5.
- JÁNOŠEC, František a kol. *Klub seniorů Horské služby Beskydy 2000–2013*. Klub seniorů HS Beskydy, 2013.
- KOLÁŘ, František. *Červení andělé*. Jilemnice: Gentiana, 2016.
- KOLÁŘ, František. *Z historie záchrany na horách. Horská služba: doporučení a informace* [online]. 2014, č. 8, s. 6–7 [cit. 2022-05-28]. Dostupné z: <http://www.horskasluzba.cz/data/web/download/casopis-horske-sluzby/horska-sluzba-08-v3.pdf>.
- KOTYZA, Michal. *Historický vývoj letecké záchranné služby v České republice*. České Budějovice, 2014. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Zdravotně sociální fakulta. Vedoucí práce: Ing. Lenka Brehovská, Ph.D.

- KREJSA, Martin. *Navždy první. Příběhy legendárních československých horolezců*. Brno: Jota, 2019.
- NOVÁK, Tomáš. *Zdravotnický materiál a jeho využití v podmínkách Horské služby*. Ostrava, 2015. Bakalářská práce. Ostravská univerzita v Ostravě, Lékařská fakulta. Vedoucí práce PhDr. Sabina Psennerová, Ph.D. str. 15.
- NOVÁK, Tomáš Vladislav. *Proti rozbouřeným živlům: 70. výročí Horské služby Krkonoše*. Praha: Revue, 2004. 93 s. ISBN 80-900803-4-0. S. 22.
- *Online učebnice Horské služby ČR* [online]. Špindlerův Mlýn: Horská služba ČR, 2022 [cit. 2022-05-23]. Dostupné z: <https://ucebnice.horskasluzba.cz/>
- OVESNÁ, Aneta. *Návrh řešení kapacitní krize dobrovolných členů Horské služby Jeseník*. Zlín, 2021. Diplomová práce. Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, Fakulta logistiky a krizového řízení. Vedoucí práce Ing. Miroslav Musil, Ph.D.
- OVESNÁ, Aneta. *Analýza sil a prostředků horské služby využitelných k záchranným pracím po mimořádné události*. Zlín, 2019. Bakalářská práce. Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, Fakulta logistiky a krizového řízení. Vedoucí práce Ing. Ivan Princ.
- ROČŇÁK, Luboš. *Činnost a kompetence Horské služby s návazností na zdravotnickou záchrannou službu*. Pardubice, 2012. Bakalářská práce. Univerzita Pardubice, Fakulta zdravotnických studií. Vedoucí práce Mgr. Jindra Holeková, Dis., S. 78.
- *Stanovy Horské služby České republiky, z. s.* [online]. [Špindlerův Mlýn]: Horská služba, 2017 [cit. 2022-06-10]. Dostupné z: <https://www.horskasluzba.cz/data/web/download/stanovy-horske-sluzby-eske-republiky-z.s.-2017.pdf>. S. 5.
- TESARĚ, Tomáš. *Lyžař zemřel na Ještědu po srážce se čtyřkolkou záchranáře. Horal dostal podmínku*. [online]. Seznam.cz, a. s. 2018 [cit. 2022-06-10]. Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/lyzar-zemrel-na-jestedu-po-srazce-se-ctyrkolkou-zachranare-horal-dostal-podminku-59890>

- VANĚK, Miroslav; MÜCKE, Pavel: *Třetí strana trojúhelníku, teorie a praxe orální historie*. Fakulta humanitních studií UK v Praze/Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, Praha 2011. s. 100.
- VILÁŠEK, Josef; FIALA, Miloš; VONDRÁŠEK, David. *Integrovaný záchranný systém ČR na počátku 21. století*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2014. 189 s. ISBN 978-80-246-2477-8. S. 168.
- *Výroční zpráva 2013* [online]. [Špindlerův Mlýn]: Horská služba, 2014 [cit. 2022-06-10]. Dostupné z: <http://www.horskaslužba.cz/data/web/download/vyrocnizpravy/hscr-vyrocnizprava-2013.pdf>. S. 6.
- *Výroční zpráva 2020* [online]. [Špindlerův Mlýn]: Horská služba, 2020 [cit. 2022-06-10]. Dostupné z: <https://www.horskaslužba.cz/data/web/vyrocnizprava-2020.pdf>. S. 6.

Rozhovory pomocí metody orální historie

- Rozhovor s Jaroslavem Kozákem vedl Tomáš Novák dne 27. 8. 2021. Osobní archiv autora.
- Rozhovor s Radanem Jaškovským vedl Tomáš Novák dne 26. 1. 2022. Osobní archiv autora.
- Rozhovor s Josefem Slovákem vedl Tomáš Novák dne 3. 2. 2022. Osobní archiv autora.
- Rozhovor s Karlem Kramolišem vedl Tomáš Novák dne 3. 2. 2022. Osobní archiv autora.
- Rozhovor s Jiřím Štívalkem vedl Tomáš Novák dne 15. 2. 2022. Osobní archiv autora.
- Rozhovor se Zdeňkem Petřivalským vedl Tomáš Novák dne 15. 3. 2022. Osobní archiv autora.

- Rozhovor s Janem Matúšem vedl Tomáš Novák dne 16. 3. 2022. Osobní archiv autora.
- Rozhovor s Robertem Latochou vedl Tomáš Novák dne 17. 3. 2022. Osobní archiv autora.
- Rozhovor s Karlem Paličkou vedl Tomáš Novák dne 29. 3. 2022. Osobní archiv autora.
- Rozhovor s Josefem Slovákem vedl Tomáš Novák dne 21. 4. 2022. Osobní archiv autora.
- Rozhovor s Jaroslavem Kozákem vedl Tomáš Novák dne 26. 4. 2022. Osobní archiv autora.
- Rozhovor s Miroslavem Oravcem vedl Tomáš Novák dne 3. 5. 2022. Osobní archiv autora.
- Rozhovor s Karlem Kramolišem vedl Tomáš Novák dne 6. 5. 2022. Osobní archiv autora.